

15.10.2020

HUOSTAANOTTO JA SIJAISHUOLTO

Voimassa	1.11.2020- 31.10.2029
Korvaa	Pysyväisohjeen 1.3.2010; 3.0.1
Luokka	Ydintoiminnot
Asiasanat	Henkilöstö, lastensuojelu, huostaanotto, sijaishuolto, kiireellinen sijoitus, avohuolto, päätöksenteko, väliaikainen määräys, asiakassuunnitelma

Sisällys

1 KESKEISET MUUTOKSET	2
2 LAPSEN KIIREELLINEN SIJOITUS	2
2.1 Kiireellisen sijoituksen edellytykset	2
2.2 Asianosaisten mielipiteen selvittäminen kiireellisen sijoituksen yhteydessä	3
2.3 Lapsen kiireellistä sijoitusta koskeva päätösvalta	4
2.4 Määräajan jatkuminen	5
2.5 Lapsen kiireellisen sijoituksen lakkaaminen (LsL 39 §)	7
3 HUOSTAANOTTO (LSL:n 40 §)	8
3.1 Huostaanoton perusteet	8
3.1.1 Puutteet lapsen kasvuolosuhteissa huostaanoton perusteena	9
3.1.2 Lapsen oma käyttäytyminen huostaanoton perusteena	9
3.1.3 Avohuollon tukitoimien ensisijaisuus	10
3.1.4 Lapsen etu	10
3.2 Huostaanoton ja sijaishuollon valmistelu (LSL:n 41 §)	11
3.2.1 Sosiaalityöntekijän yhteenveto	13
3.3 Lastensuojelun asiantuntijaryhmä (LSL:n 14 §)	13
3.4. Asianosaiset lapsen huostaanottoon ja sijaishuollon järjestämiseen liittyvissä asioissa ..	14
3.4.1 Asiaan osallisten kuuleminen (LSL:n 42 §)	14
3.4.2 Lapsen kuuleminen ja mielipiteen selvittäminen	17
3.4.3 Julkisuuslain rajoitukset asianosaisen tietojensaantioikeudelle	18
3.5 Päätöksenteko huostaanotosta ja sijaishuoltoon sijoittamisesta (LSL:n 43 §)	19
3.5.1 Hakemus hallinto-oikeudelle (LsL:n 44 §)	20
3.5.2 Asian suullinen käsittely hallinto-oikeudessa	25
3.5.3 Hallinto-oikeuden päätös	26
3.6 Huostaanottopäätöksen ja kiireellisen sijoituksen täytäntöönpano (LsL:n 91 §) ja huostaanottopäätöksen raukeaminen (LsL:n 48 §)	27
4 SIJAISHUOLTOON SIJOITTAMINEN	28
4.1 Ilmoitus sijoitettavasta lapsesta (LSL:n 78 §)	31
4.2 Sivistykseelliset oikeudet sijaishuollon aikana (52 a §)	31
5. HUOSTASSAPIDON LOPETTAMINEN (LSL:n 47 §)	32
6. LASTENSUOJELUN JÄRJESTÄMISVASTUU (LSL:n 16, ja 16 a-c §)	34

15.10.2020

6.1 Kiireellisen sijoituksen järjestämisvastuu.....	34
6.2 Sopimus järjestämisvastuun jakautumisesta	34
6.3 Lastensuojelun kustannuksista vastaava kunta.....	35
6.4 Kuntien välinen perintä	35
7 MAKSUT (LSL:n 19 §).....	36
8 TUTKIMUSLUVAN HAKEMINEN HALLINTO-OIKEUDELTA (LSL:n 28 §).....	36
9 VÄLIAIKAINEN MÄÄRÄYS (LSL:n 83 §)	37
10 ASIAKASSUUNNITELMA (LSL:n 30 §).....	38
10.1 Hoito- ja kasvatussuunnitelma (LSL 30 a §)	39
11 HUOSTAANOTETUN LAPSEN HUOLTO (LSL:n 45 §).....	40
11.1 Sosiaali- ja terveyslautakunnan päätösvalta.....	40
11.2 Lapsen huollosta päättäminen huostassapidon aikana (LSL:n 46 §).....	40

1 KESKEISET MUUTOKSET

Ohjetta on päivitetty siten, että ohjeen sisältöä on päivitetty vastaamaan voimassa olevaa ohjaavaa lainsäädäntöä. Lisäksi ohjeeseen on lisätty kokonaan uutena kappaleina kappaleet: 3.5.3 Hallinto-oikeuden päätös, 4.2 Sivistykselliset oikeudet sijaishuollon aikana (52 a §) ja 10.1 Hoito ja kasvatussuunnitelma (LSL 30 a §). Lisäksi Sosiaali- ja terveysvirasto on korvattu Sosiaali- ja terveystoimella ja ohjeen termistöä on muutettu delegoinnin mukaiseksi. Ohjeen delegointisääntöjä on myös päivitetty.

2 LAPSEN KIIREELLINEN SIJOITUS

2.1 Kiireellisen sijoituksen edellytykset

Lastensuojelulain 38 §:n mukaan, kun lapsi on lastensuojelulain 40 §:ssä mainitusta syystä välittömässä vaarassa, lapselle voidaan järjestää kiireellisesti sijaishuoltona hänen tarvitsemansa hoito ja huolto.

Kiireellisellä sijoituksella julkinen valta puuttuu voimakkaasti ja äkillisesti lapsen ja hänen perheensä keskeisiin perus- ja ihmisoikeuksiin.

Kiireellisen sijoituksen tarve voi syntyä esimerkiksi silloin, kun kodin olosuhteet tai puutteet lapsen huolenpidossa välittömästi vaarantavat lapsen terveyttä tai kehitystä tai silloin, kun lapsen huoltajat ovat

15.10.2020

väliaikaisesti kykenemättömiä hoitamaan lastaan ollessaan huomattavan päihtyneitä tai esimerkiksi akuutin mielenterveysongelmansa johdosta. Kiireellisen sijoituksen tarve voi johtua myös siitä, että lapsen kasvatuksesta vastaavien henkilöiden epäillään perustellusti pahoinpitelevän lasta ja asian selvittäminen vaatii välittömästi tutkimuksia tai lapsen välittömän hoidon järjestämistä. Kiireellinen sijoitus ei kuitenkaan edellytä rikosoikeudellisen näyttökysymyksen toteennäyttämistä.

Edellä mainituissa tilanteissa kiireelliseen sijoitukseen ei voida ryhtyä, mikäli lapsen huoltajat suostuvat mainitun hoidon tai tutkimuksen järjestämiseen tai lapsen tilanne voidaan muutoin turvata, esimerkiksi varmistamalla siitä, ettei lapsen pahoinpitely tai muu kaltoin kohtelu jatku. Kiireellisen sijoituksen tarve voi syntyä myös silloin, kun lapsi itse vahingoittaa itseään esimerkiksi päihteitä käyttämällä, käyttäytymällä itsetuhoisesti tai rikollisella toiminnallaan, eikä tätä lapselle vahingollista kierrettä saada muutoin pysäytettyä.

Kiireelliseen sijoitukseen johtavat tilanteet ovat yleensä akuuttitilanteita, jolloin lapsen tai perheen tilannetta ei voida juuri siinä tilanteessa enemmälti selvittää.

Sijoitus voi tapahtua kiireellisesti terveydenhuollon laitokseen, jos lapsi tarvitsee välitöntä terveydenhuollon viranomaisten järjestämää välttämätöntä hoitoa. Lapsen sijoituspaikka on valittava kiireelliseen sijoitukseen johtaneiden syiden perusteella. Kiireellinen sijoitus voi tapahtua myös läheisen sukulaisen luokse. Edellytyksenä on, että sijoitus on lapsen edun mukainen.

Kiireelliseen sijoitukseen ei voida kuitenkaan ryhtyä, mikäli lapsen huoltajat ja 12 vuotta täyttänyt lapsi itse antavat suostumuksen esimerkiksi avohuollon tukitoimien järjestämiseen ja sijoitukseen vastaanottolaitokseen tai -perheeseen tai lapselle läheiselle ihmiselle, esimerkiksi isovanhemmalle. Tällöin sijoitus tulee toteuttaa avohuollon tukitoimin.

2.2 Asianosaisten mielipiteen selvittäminen kiireellisen sijoituksen yhteydessä

Ennen päätöstä kiireellisestä sijoituksesta on selvitettävä lapsen, vanhemman, huoltajan sekä muun lapsen hoidosta ja kasvatuksesta tällöin vastaavan henkilön mielipide ja käsitys asiasta. Mielipiteen selvittämisessä ei ole kysymys LSL:n eikä hallintolain mukaisesta kuulemisesta, vaan siitä, missä ja miten lapsen hoito voitaisiin järjestää ja onko kyseessä kiireellinen sijoitus. Mikäli lapsi ja huoltajat suostuvat sijoitukseen, kysymys ei ole kiireellisestä lapsen sijoituksesta, vaan

15.10.2020

kiireellisenä avohuollon tukitoimena (LSL 37 b §) tapahtuvasta sijoituksesta. Kiireellisenä avohuollon tukitoimena toteutettava sijoitus tehdään avohuollon sijoitus päätöksellä (Lapsen sijoitus avohuollon tukitoimenpiteenä LSL 37 § 2 mom). Mikäli lapsen oma käytös vaatii arvion mukaan kiireellisen sijoituksen ja mahdollisten rajoitustoimenpiteiden käyttämisen, tulee kuitenkin tehdä kiireellinen sijoituspäätös.

Mielipiteen selvittäminen voidaan poikkeuksellisesti jättää tekemättä, jos selvittämisestä aiheutuva asian käsittelyn viivästyminen aiheuttaa haittaa lapsen terveydelle, kehitykselle tai turvallisuudelle. Mielipide voidaan jättää selvittämättä tilanteessa, jossa mielipiteen selvittäminen vaarantaisi päätöksen tarkoituksen toteutumisen – päätöksen täytäntöönpanoa yritetään esimerkiksi estää.

Mikäli henkilön mielipidettä ei ole selvitetty ennen kiireellistä sijoitusta, on henkilölle tiedotettava kiireellisestä sijoituksesta mahdollisimman pian tapahtuman jälkeen. Tiedottamisen yhteydessä henkilölle on varattava mahdollisuus esittää käsityksensä asiasta ja saada tietoa oikeudesta saada apua sekä käytettävistä olevista oikeussuojakeinoista (LSL 32 a §)

Mielipiteen selvittäminen ja sen sisältö on kirjattava asiakasasiakirjoihin. Mikäli mielipide tai käsitys on jätetty selvittämättä, se on perusteltava lapsen kiireellistä sijoitusta koskevassa päätöksessä, esimerkiksi: ”Lapsen huoltajaa ei ole tavoitettu”, sekä avattava millä tavoin huoltajaa on yritetty tavoittaa.

Kiireellistä sijoitusta koskeva päätös on aina perusteltava. Perusteluista on ilmevä se, mitkä ovat ne välittömät syyt tai se välitön vaaratilanne, joka edellyttää päätöksen tekemistä. Päätöksestä on ilmevä myös valittava sijoituspaikka ja perustelut sen valinnalle.

Lapsen mielipiteen selvittäminen kohdassa [2.4.2 Lapsen kuuleminen ja mielipiteen selvittäminen](#).

2.3 Lapsen kiireellistä sijoitusta koskeva päätösvalta

Lapsen kiireellisestä sijoituksesta päättää johtava sosiaalityöntekijä lapsiperheiden palvelutarpeen arvioinnissa ja tuessa, johtava sosiaalityöntekijä lastensuojelun avohuollon sosiaalityössä ja sosiaalityöntekijä ja johtava sosiaalityöntekijä Sosiaali- ja kriisipäivystyksen sosiaalipäivystyksessä.

15.10.2020

Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä tai yksikön muu sosiaalityöntekijä esittelee kiireelliseksi arvioimassaan tapauksessa asian välittömästi oman yksikkönsä johtavalle sosiaalityöntekijälle päätöksentekoa varten.

Mikäli päätös kiireellisestä lapsen sijoittamisesta on tehty sosiaali- ja kriisipäivystyksessä, se huolehtii siitä, että päätös saatetaan kiireellisesti lapsen asuinalueen lastensuojelun avohuoltoon tiedoksi, jonka tulee ryhtyä toimenpiteisiin asian saattamiseksi lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle tai jos tätä ei ole vielä nimetty, nimetä tällainen sosiaalityöntekijä lapselle. Kiireellinen sijoitus- päätös on tehtävä samana päivänä, jolloin lapsi on kiireellisesti sijoitettu. Jos päätös kiireellisestä sijoituksesta on tehty ennen sitä vuorokautta, jonka aikana lapsi on tosiasiallisesti sijoitettu, luetaan määräaikaan päätöksentekopäivä.

Kun päätös kiireellisestä sijoituksesta tehdään lapsen huostaanottoa koskevan hakemuksen tai valituksen ollessa vireillä, on päätöksestä ilmoitettava välittömästi hallinto-oikeudelle tai korkeimmalle hallinto-oikeudelle ja lisäksi tarvittaessa muutettava huostaanottoa koskevaa hakemusta.

Huostaanottoa koskevan hakemuksen muutoksen allekirjoittaa lastensuojelun sosiaalityön päällikkö lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän valmisteltua sen.

Jos sosiaali- ja kriisipäivystyksen sosiaalityöntekijä päättää EU-valtiossa asuvan lapsen kiireellisestä sijoituksesta ja lapsella ei ole asuinkuntaa Suomessa, mutta Helsingin sosiaali- ja terveystoimiala on lastensuojelulain 17 §:n 1 momentin perusteella velvollinen järjestämään lapsen huollon ja hoidon, kiireellisen sijoituspäätöksen jälkeinen lastensuojelutyö kuuluu lastensuojelun sosiaalityön päällikön määräämälle lastensuojelun avohuollon sosiaalityön yksikölle.

2.4 Määräajan jatkuminen

Kiireellinen sijoitus kestää lähtökohtaisesti enintään 30 päivää.

Kiireellinen sijoitus voi jatkua yli 30 päivää, jos tämän 30 päivän kuluessa kiireellisen sijoituksen alkamisesta tehdään huostaanottoa koskeva hakemus hallinto-oikeudelle tai jos lapsen huostaanottoa koskeva hakemusasia on jo ennen päätöstä kiireellisestä sijoituksesta vireillä hallinto-oikeudessa tai korkeimmassa hallinto-oikeudessa tai jos huostaanottopäätös on valitusasiana vireillä hallinto-oikeudessa.

15.10.2020

Jos 30 päivää ei ole riittävä aika lapsen huostaanoton tarpeen selvittämiseksi, lastensuojelun avohuollon sosiaalityön johtava sosiaalityöntekijä voi tehdä päätöksen kiireellisen sijoituksen jatkamisesta enintään 30 päivällä. Sama viranhaltija, joka on päättänyt lapsen kiireellisestä sijoituksesta, ei voi lastensuojelulain 13 §:n 3 momentin mukaan tehdä päätöstä kiireellisen sijoituksen jatkamisesta.

Päätös on annettava tiedoksi kaksitoista vuotta täyttäneelle lapselle, hänen huoltajalleen ja vanhemmalle sekä henkilölle, jonka hoidossa ja kasvatuksessa lapsi on ollut. Heillä on oikeus valittaa päätöksestä hallinto-oikeuteen.

Edellytyksenä kiireellisen sijoituksen jatkamiselle on, että tarvittavista lastensuojelutoimenpiteistä ei ole mahdollista päättää ilman lisäselvityksiä ja näitä välttämättömiä lisäselvityksiä ei ole mahdollista saada 30 päivässä kiireellisen sijoituksen alkamisesta sekä lisäksi, että jatkopäätös on lapsen edun mukainen.

Määräaika lasketaan siitä, kun oikeusvaikutukset alkavat. Määräaika lasketaan lapsen tosiasiallisesta sijoituksesta, jos se tapahtuu ennen kuin viranhaltija tekee päätöksen kiireellisestä sijoituksesta. Jos taas viranhaltija tekee ensin päätöksen kiireellisestä sijoituksesta, ja lapsi sijoitetaan lastensuojelulaitokseen tämän päätöspäivän jälkeen, lasketaan määräaika päätöksentekopäivästä.

Mikäli huostaanottohakemusta tai viranhaltijan päätöstä huostaanotosta taikka määräajan jatkamisesta ei ole tehty 30 päivässä kiireellisen sijoituksen alkamisesta, kiireellinen sijoitus raukeaa. Kiireellisen sijoituksen lopettamisesta on tällöin tehtävä erikseen päätös. Edellä sanottu koskee myös tilannetta, jossa on tehty päätös kiireellisen sijoituksen jatkamisesta, mutta huostaanottohakemusta tai viranhaltijan päätöstä huostaanotosta ei ole tehty jatkettun määräajan kuluessa.

Päätöksen kiireellisen sijoituksen lopettamisesta tekee lastensuojelun avohuollon sosiaalityön sosiaalityöntekijä ja sosiaali- ja kriisipäivystyksen sosiaalipäivystyksen sosiaalityöntekijä. Jos kiireellinen sijoitus on päättynyt määräajan kuluttua eikä huostaanottohakemusta tai päätöstä huostaanotosta ja sijaishuoltoon sijoittamisesta ole tehty, tulee tehdä päätös kiireellisen sijoituksen lopettamisesta ja toimitta asianosaisille.

Kiireellisen sijoituksen aikana sosiaali- ja terveyslautakunnalla (lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä tai, jos tätä ei ole ehditty vielä

15.10.2020

nimetä, muulla ammatillisen kelpoisuuden omaavalla sosiaalityöntekijällä) on oikeus päättää lapsen asioista kiireellisen sijoituksen tarkoituksen edellyttämässä laajuudessa siten kuin lastensuojelulain 45 §:ssä säädetään. Käytännössä sosiaali- ja terveyslautakunnalla on siten oikeus päättää sijoituksen aikana lapsen hoidosta, välttämättömästä terveydenhuollosta, olinpaikasta sekä lapsen yhteydenpidosta.

Kiireellisen sijoituksen ja kiireellisen sijoituksen jatkamisen aikana päätöksen sijaishuoltopaikan muuttamisesta tekee lastensuojelun avohuollon johtava sosiaalityöntekijä tai sijoituksen johtava sosiaalityöntekijä.

Jos lapsen kiireellistä sijoitusta koskevan päätöksen jälkeen on tehty hallinto-oikeudelle hakemus huostaanotosta ja lapsen sijoituspaikkaa muutetaan viranhaltijan päätöksellä, on päätös toimitettava tiedoksi hallinto-oikeudelle viipymättä. Huostaanottoa koskevan hakemuksen muutoksen allekirjoittaa lastensuojelun sosiaalityön päällikkö lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän valmisteltua asian.

Siitä huolimatta, että hallinto-oikeus tai korkein hallinto-oikeus on omasta aloitteestaan tai asianosaisen vaatimuksen johdosta antanut väliaikaisen määräyksen lapsen olinpaikasta, voi viranhaltija tehdä päätöksen lapsen kiireellisestä sijoituksesta ja lapsen siirtämisestä toiseen sijoituspaikkaan, mikäli kiireellisen sijoituksen edellytykset täyttyvät. Väliaikainen määräys raukeaa, kun päätös kiireellisestä sijoituksesta on tehty, joten päätöksestä on välittömästi ilmoitettava asianomaiselle hallintotuomioistuimelle. Toimiala ei voi hakea väliaikaista määräystä omasta aloitteestaan.

Mikäli kiireellisen sijoituksen tai väliaikaismääräyksen aikana joudutaan rajoittamaan lapsen yhteydenpitoa tai käyttämään muita rajoitustoimenpiteitä, näistä on tehtävä erikseen päätökset. Yhteydenpidon rajoittamisesta ja muista rajoitustoimenpiteistä on annettu [Pysy 124 pysyväisohje Rajoitustoimenpiteet ja yhteydenpidon rajoittaminen lastensuojelulain mukaisesti](#).

2.5 Lapsen kiireellisen sijoituksen lakkaaminen (LsL 39 §)

Kun peruste kiireelliselle sijoittamiselle on lakannut, lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän on välittömästi tehtävä päätös kiireellisen sijoituksen lakkaamisesta.

15.10.2020

Kiireellinen sijoitus raukeaa, jos sitä koskevien määräaikojen kuluessa ei ole tehty viranhaltijan päätöstä huostaanotosta tai huostaanottoa koskevaa hakemusta hallinto-oikeudelle. Tällöinkin sosiaalityöntekijän on tehtävä välittömästi päätös kiireellisen sijoituksen lopettamisesta.

Edellä mainitut päätökset on annettava tiedoksi muutoksenhakuohjauksin 12 vuotta täyttäneelle lapselle sekä hänen huoltajalleen ja vanhemmalle, jotka voivat hakea muutosta päätöksiin sosiaali- ja terveyslautakunnan jaostosta oikaisuvaatimuksella. Jos kiireellinen sijoitus on päättynyt määräajan kuluttua eikä huostaanottihakemusta tai päätöstä huostaanotosta ja sijaishuoltoon sijoittamisesta ole tehty, tulee tehdä toteamispäätös kiireellisen sijoituksen lakkaamisesta asianosaisille.

Kun huostaanottihakemus on vireillä hallinto-oikeudessa tai Korkeimmassa hallinto-oikeudessa, kiireellinen sijoitus raukeaa, kun hallintotuomioistuin antaa asiassa väliaikaisen määräyksen taikka huostaanottoa tai sijaishuoltoa koskevassa hakemusasiassa päätöksen. Tällaisissa tilanteissa kiireellisen sijoittamisen lopettamisesta ei tehdä erillistä päätöstä.

3 HUOSTAANOTTO (LSL:n 40 §)

3.1 Huostaanoton perusteet

Huostaanoton perusteista on säädetty lastensuojelulain 40 §:ssä. Säännöksen mukaan lapsi on otettava sosiaalilautakunnan huostaan ja järjestettävä hänelle sijaishuolto, jos

- 1) puutteet lapsen huolenpidossa tai muut kasvuolosuhteet uhkaavat vakavasti vaarantaa lapsen terveyttä tai kehitystä tai
- 2) lapsi vaarantaa vakavasti terveyttään tai kehitystään käyttämällä päihteitä, tekemällä muun kuin vähäisenä pidettävän rikollisen teon tai muulla niihin rinnastettavalla käyttäytymisellään.

Huostaanottoon ja sijaishuollon järjestämiseen voidaan kuitenkin ryhtyä vain, jos

- 1) lain 7 luvussa tarkoitetut avohuollon tukitoimet eivät ole lapsen edun mukaisen huolenpidon toteuttamiseksi sopivia tai mahdollisia taikka jos ne ovat osoittautuneet riittämättömiksi ja

15.10.2020

- 2) sijaishuollon arvioidaan olevan lain 4 §:n tarkoittamin tavoin lapsen edun mukaista.

Huostaanottopäätös voidaan tehdä vain, mikäli kaikki edellä luetellut edellytykset ovat samanaikaisesti olemassa. Siten esimerkiksi lapsen käyttäytyminen ei yksinään ole riittävä syy huostaanottoon, vaan huostaanotto edellyttää aina muidenkin edellytysten täyttymistä eli; avohuollon tukitoimien riittämättömyyttä ja että kodin ulkopuolinen hoito ja huolenpito (sijaishuolto) on lapsen edun mukaista.

Lapsen kokonaisvaltainen huollon tarve on huostaanoton edellytyksiä arvioitaessa ratkaiseva, eivät siis lapsen yksittäiset oireet. Puutteelliset asumisolot, asunnon puute tai riittämätön toimeentulo eivät ole koskaan yksinään peruste huostaanotolle. Näissä tilanteissa on ryhdyttävä toimenpiteisiin perheen tyydyttävän asumisen tai riittävän taloudellisen tuen järjestämiseksi siten kuin, lain 35 §:ssä on säädetty. Huostaanoton perusteet on jaettu kahteen itsenäiseen perusteeseen; lapsen kasvuoloissa oleviin puutteisiin tai lapsen omaan käyttäytymiseen. Huostaanoton perusteena voivat luonnollisesti olla sekä puutteet kasvuoloissa, että lapsen oma menettely tai käyttäytyminen.

3.1.1 Puutteet lapsen kasvuolosuhteissa huostaanoton perusteena

Puutteet lapsen huolenpidossa voivat ilmetä monilla eri tavoin. Ne voivat perustua lapsen vanhempien ja lapsen hoidosta vastaavien henkilöiden puutteelliseen kasvatustaitoihin, lapsen kasvatuksesta vastaavan vanhemman tai muun henkilön päihdeongelmaan tai esimerkiksi mielenterveysongelmiin. Lapsen perushoidon tai lapsen tarpeen mukaisen terveydenhuollon laiminlyönti voi myös vakavasti vaarantaa lapsen kehitystä. Huostaanoton perusteena voi olla myös lapsen pahoinpitely tai seksuaalinen hyväksikäyttö, jonka jatkumisen uhkaa ei voida poistaa muutoin, kuin sijoittamalla lapsi kodin ulkopuoliseen hoitoon.

Puutteita lapsen huolenpidossa on arvioitava suhteessa juuri tähän lapseen sekä siihen, miten ne vaarantavat hänen terveyttään ja kehitystään.

Puutteita lapsen huolenpidossa tulee arvioida lapsen molempien vanhempien osalta, vaikka vanhemmat asuisivat eri osoitteissa.

3.1.2 Lapsen oma käyttäytyminen huostaanoton perusteena

15.10.2020

Huostaanoton valmisteluun voidaan ryhtyä lapsen oman käyttäytymisen johdosta, jos lapsen käyttäytyminen vaarantaa vakavasti hänen terveyttään tai kehitystään. Lapsen käyttäytymisen tai menettelyn täytyy osoittaa juuri siinä tilanteessa vaarantavan lapsen kehitystä tai terveyttä. Vaarantamisen tulee olla lisäksi vakavaa.

Mikä tahansa yksittäinen lapsen menettely tai käyttäytyminen ei siis muodosta huostaanottoperustetta. Esimerkiksi koulunkäynnin laiminlyöminen ei yksin riitä huostaanoton perusteeksi.

Huostaanoton perusteena voi olla esimerkiksi lapsen päihteiden käyttö, lapsen rikollinen menettely tai esimerkiksi lapsen seksuaalisen identiteetin loukkaukset, joihin hän altistuu käyttäytymisensä seurauksena. Lapsen itsetuhoinen käyttäytyminen ja siihen liittyvät mielenterveyden ongelmat voivat myös muodostaa huostaanoton perusteen. Esimerkiksi tilanteessa, jossa lastenpsykiatrian avohoito ei onnistu, koska huoltaja ei ankaran päihderiippuvuutensa johdosta kykene huolehtimaan lapselle järjestetyistä lastenpsykiatrian käynneistä.

Mikäli huostaanoton perusteena ovat pääasiassa lapsen mielenterveyden ongelmat, on mielenterveyslaki ensisijainen ja järjestämisvastuu on terveydenhuollon viranomaisilla.

3.1.3 Avohuollon tukitoimien ensisijaisuus

Huostaanottopäätöksessä ja huostaanottohakemuksessa on ilmentävä, miksi avohuollon tukitoimet eivät ole sopivia tai niitä ei ole mahdollista järjestää tai miksi ne ovat osoittautuneet riittämättömiksi.

Kaikki lapselle ja perheelle tarjotut ja toteutuneet avohuollon tukitoimet tulee avata huostaanottohakemuksessa ja huostaanotto ja sijaishuoltoon sijoittaminen -päätöksessä aikajärjestyksessä. Myös ei lastensuojelulliset tukitoimet tulee kirjata, esimerkiksi: lastenpsykiatria, nuorisopsykiatria, vanhemman päihde- ja mielenterveyshoitokontakti, vanhemman aikuissosiaalityö ym. Lisäksi tulee kirjata mahdollinen yhteistyö varhaiskasvatuksen ja koulun kanssa ym.

Sopimattomia avohuollon tukitoimet voivat olla silloin, kun lasta ei voida avohuollon tukitoimenpitein auttaa, esimerkiksi, jos lasta pahoinpidellään kotona tai käytetään seksuaalisesti hyväksi. Avohuollon tukitoimet eivät ole mahdollisia silloin, kun lapsen huoltajat, toinen heistä tai 12 vuotta täyttänyt lapsi eivät suostu vastaanottamaan niitä. Riittämättömyys ilmenee muun muassa siitä, ettei lapsen etua voida turvata perheelle annetusta avohuollollisesta tuesta huolimatta.

15.10.2020

3.1.4 Lapsen etu

Huostaanoton ja sijaishuollon järjestämisen on aina oltava lapsen edun mukaista.

Huostaanottopäätökseen ja huostaanottohakemukseen liittyvissä asiakirjoissa on kuvattava lapsen etua ja sen toteutumista lastensuojelulain 4 §:n mukaisella tavalla. Asiassa on selvitettävä, mitkä ovat ne seikat ja tosiasiat, jotka vaikuttavat kyseessä olevassa tilanteessa lapsen edun toteutumiseen.

Lapsen etua selvitettäessä on otettava huomioon ainakin seuraavat seikat.

- lapsen ikä ja kehitystaso
- lapsen tähänastiset elämän kokemukset ja niiden vaikutus lapsen elämään ja lapsen kehitysedellytyksiin
- lapsen erityistarpeet
- lapsen toivomukset ja mielipide
- lapsen ja vanhempien välinen suhde
- arvio vanhempien kuntoutusmahdollisuuksista
- kasvuympäristön vaihdos ja sen merkitys lapselle
- muut asiaan vaikuttavat näkökohdat, kuten lapsen asunto-olot ja niiden järjestäminen, lapsen päivittäisen hoidon ja koulunkäynnin järjestäminen, asuinympäristön turvallisuus lapsen kannalta sekä lapsen harrastusmahdollisuudet ja muut näihin verrattavat seikat.

Lapsen etua arvioitaessa on lisäksi kiinnitettävä huomiota siihen, miten eri ratkaisuvaihtoehdot turvaavat lapselle:

- tasapainoisen kehityksen ja hyvinvoinnin sekä läheiset ja jatkuvat ihmissuhteet
- mahdollisuuden saada ymmärtämystä ja hellyyttä sekä iän ja kehitystason mukaisen valvonnan ja huolenpidon
- taipumuksia ja toivomuksia vastaavan koulutuksen
- turvallisen kasvuympäristön ja ruumiillisen sekä henkisen koskemattomuuden
- itsenäistymisen ja kasvamisen vastuullisuuteen
- mahdollisuuden osallistumiseen ja vaikuttamiseen omilla asioissaan sekä
- kielellisen, kulttuurisen ja uskonnollisen taustan huomioimisen.

15.10.2020

- lapsen ikään ja kehitystasoon nähden tarpeellisen valvonnan ja huolenpidon

Lapsen edun selvittämiseksi tulee aina perehtyä tarkoin lapsen kasvu- ja perheolosuhteisiin sekä toisaalta sijaishuollon mahdollisuuksiin turvata lapsen hoito ja kasvatusta sekä yhteydenpito lapselle läheisiin henkilöihin. Sijaishuoltopaikkaa lapselle valittaessa on kiinnitettävä erityisesti huomiota niihin perusteisiin ja syihin, jotka ovat johtaneet huostaanottoon. Sijaishuoltopaikan on vastattava näihin lapsen ongelmiin ja tarpeisiin.

3.2 Huostaanoton ja sijaishuollon valmistelu (LSL:n 41 §)

Lastensuojelulain 33 § velvoittaa kaikkia lastensuojelun työntekijöitä kirjaamaan lapsen asiakasasiakirjoihin kaikki lapsen tarvitsemien lastensuojelutoimenpiteiden järjestämiseen vaikuttavat tiedot sekä näiden toimenpiteiden suunnittelun, toteuttamisen ja seurannan edellyttämät tiedot.

Kirjaamisvelvoite alkaa lastensuojeluasian vireille tulosta eli siitä, kun on tehty lastensuojeluilmoitus tai sosiaalihuoltolain mukainen yhteydenotto sosiaalihuollon tuen tarpeen arvioimiseksi tai työntekijän tietoon on muulla tavoin tullut lapsi, joka on mahdollisesti lastensuojelun tarpeessa.

Lapsen huostaanottoa sekä sijaishuoltoa koskevat asiat valmistelee lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä parityöskentelynä yhteistyössä toisen sosiaalityöntekijän tai muun lastensuojeluun perehtyneen työntekijän kanssa. Sosiaalityöntekijällä on mahdollisuus saada huostaanoton ja sijaishuollon valmistelussa konsultaatioapua ja tarvittaessa lausuntoja lastensuojelun asiantuntijaryhmältä.

Sosiaalityöntekijällä on tässä valmistelutyössä oikeus saada sosiaalihuollon asiakaslain 20 §:n 1 momentin perusteella salassapitosäännösten estämättä ja maksutta tarvitsemansa tiedot mm. valtion ja kunnan viranomaiselta, koulutuksen järjestäjältä, sosiaalipalvelujen tuottajalta, terveyden- tai sairaanhoitotoimintaa harjoittavalta yhteisöltä sekä terveydenhuollon ammattihenkilöltä.

Tämän lisäksi lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä on LSL 41 §:n 2 mom. mukaan oikeus saada em. tahoilta lausunnot, joita tarvitaan huostaanoton valmistelussa, huostaanotosta päätettäessä tai sijaishuoltoa järjestettäessä. Huomattava on, että maksuttomuus ei

15.10.2020

koske lausuntojen saamista. Lausunnon maksullisuudesta päättää lausunnon antaja.

Huostaanottoa koskevaan hakemukseen tai huostaanoton valmisteluun kuuluu paitsi lapsen edun ja olosuhteiden selvittäminen, myös asiakassuunnitelman laatiminen ja asianosaisten kuuleminen. Tarvittaessa on kuultava tai hankittava lausuntoja lapsen kasvun ja kehityksen asiantuntijoilta.

Päätöksentekijällä on oltava käytössään jäsennelty kokonaisuus lapsen kehityksestä, lapsen erityisistä tarpeista sekä vanhempien ja lapselle läheisten henkilöiden mahdollisuuksista vastata lapsen tarpeisiin.

Huostaanottoehdotukseen johtaneita syitä ja sen tarkoituksenmukaisuutta selventävä muu asiaan vaikuttava asiakirjamateriaali voidaan merkitä asian liitteeksi. Esim. lastensuojeluilmoitukset, päätökset, yksittäiset päivittäiskirjamerkinnot, lastensuojelulaitoksen kuukausiraportti, asiantuntijoiden raportit, poliisin merkinnät ym.

3.2.1 Sosiaalityöntekijän yhteenveto

Päätöksen/hakemuksen liitteeksi laaditaan erillinen sosiaalityöntekijän selvitys, josta ilmenevät lasta ja perhettä koskevat taustatiedot sekä kronologisesti koottuna tiivistelmänä kaikki ne tiedot, jotka ovat huostaanottopäätöksen tai huostaanottihakemuksen perusteena.

Esitettyyn arviointiin ja johtopäätösten perusteluksi kirjataan asian kannalta olennaiset havainnot lapsen ja vanhemman suhteesta. Selvityksestä tulee aina käydä ilmi tämän lisäksi

- Taustatiedot, perheen ja lapsen tausta
- Sosiaalityöntekijän arvio/punninta eri vaihtoehdoista
- perusteet, joilla asianosainen vastustaa huostaanottoa
- miten asianosaisia on kuultu ja kuulemisen pääasiallinen sisältö
- miksi asianosaista ei ole voitu kuulla tai miksi on asianosainen jätetty kuulematta
- miten lapsen mielipide on selvitetty ja sen pääasiallinen sisältö.

3.3 Lastensuojelun asiantuntijaryhmä (LSL:n 14 §)

15.10.2020

Säännös velvoittaa sosiaali- ja terveyslautakuntaa huolehtimaan siitä, että lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä on käytettävissään lapsen kasvun ja kehityksen, terveydenhuollon, oikeudellista sekä muuta lastensuojelutyössä tarvittavaa asiantuntemusta.

Lastensuojelun asiantuntijaryhmä avustaa sosiaalityöntekijää huostaanottoa ja sijaishuoltoa koskevien asioiden valmistelussa sekä muun lastensuojelun toteuttamisessa. Asiantuntijaryhmä voi myös antaa lausuntoja lastensuojelua koskevan päätöksenteon tueksi.

Sosiaali- ja terveystoimialalla nimetään lastensuojelun asiantuntijatyöryhmä, jonka edustajat ovat seuraavista ammattiryhmistä:

- lastensuojelun sosiaalityön asiantuntija
- päivähoito (erityispäivähoito)
- perheneuvola
- terveyskeskus (aikuispsykiatria)
- HUS (lastenpsykiatria, nuorisopsykiatria)
- päihdehuolto
- koulu (erityisopetus)
- lakimies

Asiantuntijaryhmälle on nimetty puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja sekä kullekin jäsenelle varajäsen.

Esittelijänä asiantuntijaryhmässä on lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä tai asian valmistellut lastensuojelun sosiaalityöntekijä.

3.4. Asianosaiset lapsen huostaanottoon ja sijaishuollon järjestämiseen liittyvissä asioissa

Jos kysymys on lapsen huostaanotosta, lapsen sijaishuollon järjestämisestä tai huostassapidon lakkaamisesta, ovat asianosaisia 12 vuotta täyttänyt lapsi, lapsen vanhempi, lapsen huoltaja sekä se henkilö, jonka hoidossa ja kasvatuksessa lapsi on tai on välittömästi ennen asian valmistelua ollut. Näitä henkilöitä on kuultava siten kuin hallintolain 34 §:n 1 momentissa säädetään. Lisäksi 12 vuotta nuorempaakin lasta on kuultava ja lapsen mielipide selvitettävä siten kuin lastensuojelulain 20 §:ssä on säädetty.

3.4.1 Asiaan osallisten kuuleminen (LSL:n 42 §)

15.10.2020

Kuultavia lapsen huostaanotosta, sijaishuollosta ja huostassapidon lakkaamista päätettäessä ovat asianosaiset: 12 vuotta täyttänyt lapsi, lapsen vanhemmat ja lapsen huoltaja. Kuultavana pidetään myös henkilöä, jonka hoidossa ja kasvatuksessa lapsi on ollut välittömästi ennen asian valmistelua ollut. Tällaisella henkilöllä tarkoitetaan henkilöitä, jotka ovat tosiasiallisesti vastanneet lapsen hoidosta ja huolenpidosta. Pääsääntöisesti edellytetään, että tällainen kuultava on myös asunut lapsen kanssa yhteisessä kodissa.

Asianosaisella on oikeus lähtökohtaisesti kaikkiin tietoihin, joiden perusteella viranomaisen ratkaisu tai päätös tehdään sekä oikeus hakea muutosta viranomaisen tekemään ratkaisuun. Mikäli asianosaisen oikeutta tietoihin rajoitetaan, on asiassa tehtävä julkisuuslain mukainen päätös.

Asiakirjojen julkisuudesta ja julkisuuslain mukaisesta päätöksen teosta on annettu pysyväisohje [PYSY131 Sosiaalihuollon asiakasasiakirjojen merkinnät, salassapito ja tiedon antaminen](#)

Hallintolain 34 §:n mukaan asianosaiselle on ennen asian ratkaisemista varattava tilaisuus lausua mielipiteensä asiasta sekä antaa selityksensä sellaisista vaatimuksista ja selvityksistä, jotka saattavat vaikuttaa asian ratkaisuun.

Lastensuojelulain 42 §:n 2 momentissa säädetään kuulemisesta siten kuin hallintolain 34 §:n 1 momentissa säädetään. Näin ollen hallintolain 34 §:n 2 momentin säännöksiä, joiden perusteella kuuleminen voidaan jättää suorittamatta esimerkiksi, jos kuuleminen saattaa vaarantaa päätöksen tarkoituksen toteutumisen, ei sovelleta kuultaessa asiaan osallisia ennen päätöstä lapsen huostaanotosta ja sijaishuollosta sekä huostassapidon lopettamisesta.

Kuuleminen ei ole pelkkä muodollisuus, vaan kuultavalle on varattava tosiasiallinen mahdollisuus vaikuttaa asian ratkaisemiseen. Hallintolain 36 §:n mukaan asianosaiselle on ilmoitettava kuulemisen tarkoitus ja selityksen antamiselle varattu määräaika.

Kuulemista koskevassa ilmoituksessa on tarvittaessa yksilöitävä, mistä seikoista selitystä pyydetään. Asianosaisille on toimitettava tarvittaessa kuulemisen kohteena olevat asiakirjat jäljennöksinä taikka varattava muutoin tilaisuus tosiasiallisesti tutustua niihin. Yleensä asianosaiselle varataan mahdollisuus tutustua asiakirjoihin sosiaalityöntekijän luona tai muussa tarkoitukseen sopivassa paikassa. Asiakirjat voi myös luovuttaa nähtäväksi asiakkaalle ennen kuulemista esimerkiksi edellisenä päivänä.

15.10.2020

Asiakkaalle lähetettävästä kuulemisilmoituksesta on selvästi käytävä ilmi se, missä ja milloin asianosaisella on mahdollisuus tutustua asiakirjoihin. Varattaessa asianosaiselle tilaisuus tulla kuulluksi; kutsu tai ilmoitus siitä, voidaan lähettää hallintolain 59 §:n mukaisesti virkakirjeenä postitse vastaanottajalle. Asiakirjoihin otetaan jäljennös kuulemisilmoituksesta, mistä ilmenee, kenelle, koska ja missä asiassa se on lähetetty sekä lähettäjän nimi.

Vastaanottajan katsotaan saaneen asiasta tiedon seitsemäntenä päivänä kirjeen lähettämisestä, jollei muuta näytetä. Tiedoksianto kuulemisesta voidaan luovuttaa myös henkilökohtaisesti tiedoksiannon vastaanottajalle tai tämän edustajalle.

Kuulemistilaisuudessa kuullaan huostaanotosta ja sijaishuoltoon sijoittamisesta valmistellulla päätösehdotuksella liitteineen. Huostaanottohakemuksesta ei kuulla.

Mikäli kuulemisen jälkeen asiassa tulee uutta selvitystä, tästä uudestakin selvityksestä on kuultava asianosaista.

Kuulemistilanteessa ja asianosaisia muutoinkin kuultaessa, on asianosaisella oikeus käyttää aina avustajaa tai asiamiestä.

Asianosaisten tai muiden kuultavien mielipiteet ja niiden pääasiallinen sisältö on merkittävä asiakirjoihin myös silloin, kun viranomaisen kuulee asianosaista suullisesti.

Viranomaisen on järjestettävä kuulemisasiakirjojen kääntäminen, jos asianosainen ei osaa suomen tai ruotsin kieltä.

Lisäksi tulee kuulemistilanteessa tarvittaessa järjestää tulkkaus, jotta asianosainen voi kertoa mielipiteensä huostaanottoesityksestä lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle ja perustella sen. Asia voidaan kääntää ja tulkata sellaiselle kielelle, jota asianosaisen todetaan riittävästi ymmärtävän.

Kuuleminen voidaan jättää suorittamatta, jos kuulematta jättämistä voidaan pitää perusteltuna lapsen ja kuultavan puuttuvan yhteydenpidon vuoksi, eikä kuulemisen voida olettaa olevan ehdottoman välttämätöntä asian selvittämiseksi. Kuuleminen voidaan jättää myös suorittamatta, jos kuultavan asuin- tai olinpaikkaa ei voida kohtuullisin toimenpitein selvittää.

15.10.2020

Puuttuvalla yhteydenpidolla tarkoitetaan lähinnä totaalista puuttuvaa yhteydenpitoa, joka perustuu kuultavan (asianosaisen) omaan valintaan.

Edelleen kuuleminen voidaan jättää suorittamatta, jos kuulemisesta saattaa aiheutua vakavaa vaaraa lapsen kehitykselle tai turvallisuudelle ja kuulematta jättämistä on pidettävä lapsen edun toteutumisen kannalta välttämättömänä. Tämä peruste kuulematta jättämiselle voi tulla kyseeseen esimerkiksi, jos on perusteltu syy epäillä, että kuultava henkilö tulisi kuulemisen seurauksena uhkaamaan lapsen henkeä tai terveyttä.

Millään muilla perusteilla kuulemisvelvollisuudesta ei voida poiketa.

Lasta koskeviin asiakirjoihin on ehdottomasti kirjattava syyt kuulemisen suorittamatta jättämiselle.

Vaikka asianosainen olisikin jätetty kuulematta, asianosaisena pidettävälle henkilölle on annettava tiedoksi valitusosoituksin varustettuna päätökset lapsen huostaanotosta, sijaishuoltoon sijoittamisesta tai huostassapidon lopettamisesta. Päätös lähetetään asianosaiselle saantitodistuksella tai luovutetaan todisteellisesti hänelle itselleen tai asiamiehelle tai viime kädessä haastetiedoksiintona.

3.4.2 Lapsen kuuleminen ja mielipiteen selvittäminen

Lastensuojelulain 21 §:n mukaan 12 vuotta täyttäneellä lapsella on oikeus käyttää huoltajan tai muun laillisen edustajan ohella erikseen puhevaltaansa itseään koskevassa lastensuojeluasiassa. Lastensuojelulain 42 §:n 1 momentin mukaan lapsen oma mielipide on selvitettävä ennen kuin lapsen huostaanottoa ja sijaishuoltoon sijoittamista, sijaishuollon muutosta tai huostassapidon lopettamista koskevia päätöksiä tehdään.

Lain 20 §:n mukaan lastensuojelua toteutettaessa on selvitettävä lapsen toivomukset ja mielipide sekä otettava ne huomioon lapsen iän ja kehitystason edellyttämällä tavalla. Lapsen mielipide on selvitettävä hienovaraisesti sekä siten, että siitä ei aiheudu tarpeettomasti haittaa lapsen ja hänen vanhempiansa tai muiden läheisten ihmisten välisille suhteille. Lapsen mielipiteen selvittämisen tapa ja pääasiallinen sisältö on kirjattava lasta koskeviin asiakasasiakirjoihin.

15.10.2020

Säännökset merkitsevät sitä, että 12 vuotta täyttäneellä lapsella on aina asianosaisasema. Tätä nuoremman lapsen mielipide ja käsitykset on asiassa ennen päätöksentekoa aina selvitettävä.

Joissain tilanteissa lapsen etu saattaa tiedon luovutuksen yhteydessä vaarantua, eli jos 12 vuotta täyttäneelle lapselle luovutetaan asianosaisasemassa esimerkiksi häntä itseään tai hänen vanhempiaan koskevia arkaluonteisia tietoja. Tiedot saattavat vakavasti järkyttää esimerkiksi lapsen mielenterveyttä. Tällaisissa tilanteissa voidaan lapsen tiedonsaantioikeutta näihin tietoihin rajoittaa.

Asianosaisena pidettävälle lapselle on kuitenkin ilmoitettava, ettei kaikkia tietoja voida antaa ja tarvittaessa asiassa on tehtävä julkisuuslain mukainen tietojen antamatta jättämistä koskeva valituskelppoinen päätös.

Kuten edellä on todettu, myös alle 12 vuotiaan lapsen mielipide ja käsitykset on aina selvitettävä. Selvitys on tehtävä hienovaraisesti lapsen identiteettiä kunnioittaen lapselle turvallisella tavalla. Suositeltavaa on, että asiassa laaditaan kuulemiskertomus. Lapsen mielipiteen selvittämisen voi tehdä lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä tai se voidaan suorittaa muulla tavoin esimerkiksi perheneuvolassa tai muun asiantuntijan toimesta.

Lapsen mielipiteen selvittäminen on vapaamuotoinen menettely, jonka tapa ja käytettävät apuvälineet sekä lapsen tarvitsema tuki ja apu valikoituvat lapsen iän ja kehitystason mukaan. Lapsen mielipide on selvitettävä iästä riippumatta. Lapsi ei voi muodostaa mielipidettään ilman riittävää tietoa toimenpiteen taustoista ja tarkoituksesta, jotka lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tulee kertoa lapselle hänen ikätasonsa edellyttämällä tavalla. Mielipiteen selvittämisen yhteydessä lapselle ei kuitenkaan saa antaa sellaista tietoa, jotka vaarantavat hänen kehitystään tai ovat vastoin lapsen muuta erittäin tärkeää yksittäistä etua.

Edellä mainitusta johtuen lapsen mielipidettä ei voida jättää selvittämättä yksinomaan lapsen ikään perustuen. Aivan pienten lasten osalta lapsen mielipidettä voidaan selvittää lain esitöiden mukaan esimerkiksi keskustelemalla vanhempien ja muiden lähipiiriin kuuluvien henkilöiden kanssa tai havainnoimalla lapsen käyttäytymistä vanhempien seurassa.

Lapsen ilmaisema mielipide tai se, ettei hän ole halunnut kertoa mielipidettään, on kirjattava lasta koskeviin asiakasasiakirjoihin sekä päätökseen tai hakemukseen.

15.10.2020

Mielipide voidaan jättää selvittämättä poikkeuksellisesti, jos selvittäminen vaarantaisi lapsen terveyttä ja kehitystä tai jos selvittämättä jättäminen on muutoin ilmeisen perusteltua. Mielipiteen selvittämättä jättäminen voi olla ilmeisen perusteltua esimerkiksi niissä tilanteissa, joissa huoltaja hakee lyhyin väliajoin huostaanoton lopettamista, ilman että olosuhteissa on tapahtunut muutoksia.

3.4.3 Julkisuuslain rajoitukset asianosaisen tietojensaantioikeudelle

Julkisuuslain 11 §:n 2 momentissa on rajoitettu asianosaisen tietojensaantioikeutta eräissä tilanteissa. Lain tarkoittama rajoitusperusteita on tulkittava suppeasti ottaen huomioon julkisuuslain 17 §:n säännökset, joiden mukaan tiedon antamista on rajoitettava niin vähän kuin mahdollista.

Asianosaisen, hänen edustajansa ja avustajansa oikeutta saada tieto muun kuin julkisen asiakirjan sisällöstä voidaan poikkeuksellisesti rajoittaa, mikäli tiedonantaminen asiakirjasta olisi vastoin erittäin tärkeää yleistä etua tai lapsen etua tai muuta erittäin tärkeää yksityistä etua.

Erittäin tärkeä yksityinen etu liittyy yleensä asianosaisen omaan tai toisen henkilön yksityiselämään. Tiedon antaminen voi vakavasti vaarantaa esimerkiksi henkilön oman tai toisen henkilön turvallisuutta, terveyttä tai kehitystä tai vakavasti loukata henkilön omaa tai toisen henkilön yksityiselämän suojaa, jolloin tiedon antaminen voi olla vastoin erittäin tärkeää yksityistä etua. Jos asianosaiselta evätään tiedonsaantioikeus, on asiasta tarvittaessa tehtävä julkisuuslain mukainen tiedon antamatta jättämistä koskeva valituskelpoinen päätös.

Tietojen antamisesta on annettu pysyväisohje Sosiaalihuollon asiakasasiakirjojen merkinnät, salassapito ja tiedon antaminen (27.1.2017 Pysy 131)

3.5 Päätöksenteko huostaanotosta ja sijaishuoltoon sijoittamisesta (LSL:n 43 §)

Lastensuojelulain 43 §:n mukaan huostaanottoa sekä sijaishuoltoa koskevan päätöksen tekee lastensuojelulain 13 §:n 2 ja 3 momentin mukaan määräytyvä viranhaltija lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän valmisteltua asian, jos huoltaja tai 12 vuotta

15.10.2020

täyttänyt lapsi ei vastusta huostaanottoa ja siihen liittyvää sijaishuoltoon sijoittamista. Delegointisäännön mukaisesti päätöksen tekee lastensuojelun avohuollon sosiaalityön johtava sosiaalityöntekijä.

Viranhaltijan päätöksestä voivat valittaa 12 vuotta täyttänyt lapsi, hänen vanhempansa ja huoltajansa sekä henkilö, jonka hoidossa ja kasvatuksessa lapsi on tai on välittömästi ennen asian valmistelua ollut. Mikäli lapsen huoltaja tai 12 vuotta täyttänyt lapsi vastustaa huostaanottoa tai siihen liittyvää sijaishuoltoon sijoittamista, on asiasta tehtävä hallinto-oikeudelle huostaanottoa koskeva hakemus. Asiaan osallisten kuulemisella tai kuulematta jättämisellä sekä kuulematta jättämisen perusteella ei siis ole merkitystä päätöksentekijän määräytymisen kannalta. Hakemuksen huostaanotosta ja sijaishuoltoon sijoittamisesta allekirjoittaa lastensuojelun avohuollon sosiaalityön päällikkö.

Huostassapidon lopettamista koskevan päätöksen tekee, lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän valmisteltua asian, delegointisäännön mukaisesti lastensuojelun avohuollon sosiaalityön johtava sosiaalityöntekijä tai lastensuojelun sijoituksen sosiaalityön johtava sosiaalityöntekijä.

Sijaishuollon muuttamista koskevan päätöksen kiireellisen sijoituksen aikana tekee lastensuojelun avohuollon sosiaalityön johtava sosiaalityöntekijä ja sijoituksen sosiaalityön johtava sosiaalityöntekijä ja huostaanoton aikana lastensuojelun avohuollon sosiaalityön johtava sosiaalityöntekijä ja sijoituksen sosiaalityön johtava sosiaalityöntekijä

Viranhaltijan päätöksistä, jotka koskevat lapsen huostaanottoa, sijaishuoltoon sijoittamista ja huostassapidon lopettamista, saavat valittaa Helsingin hallinto-oikeuteen 12 vuotta täyttänyt lapsi, lapsen vanhempi ja huoltaja sekä henkilö, jonka hoidossa ja kasvatuksessa lapsi on tai on välittömästi ennen asian valmistelua ollut. Päätökset on lähetettävä valitusosoituksin todisteellisesti, esimerkiksi saantitodistuksella, asianosaisille.

3.5.1 Hakemus hallinto-oikeudelle (LsL:n 44 §)

Jos kysymys on vastentahtoisesta huostaanotosta ja siihen liittyvästä sijaishuoltoon sijoittamisesta, päätöksen huostaanotosta tekee hakemuksesta hallinto-oikeus.

Jokaisesta lapsesta tehdään oma hänen huostaanottoaan koskeva hakemus. Johtavan viranhaltijan hakemus ei ole asian käsittelyn

15.10.2020

lopettava ratkaisu tai päätös vaan asian jatkokäsittely siirretään hallinto-oikeudelle asian ratkaisemista varten.

Hakemus huostaanottoasiassa on siten tehtävä, jos lapsen huoltaja tai 12 vuotta täyttänyt lapsi vastustaa huostaanottoa tai siihen liittyvää sijaishuoltoon sijoittamista. Vanhemman (ei huoltaja) ja henkilön, jonka hoidossa ja kasvatuksessa lapsi on tai on välittömästi ennen asian valmistelua ollut vastustus ei muodosta perustetta hakemuksen laatimiselle vaan tällöin päätöksen tekee lastensuojelun avohuollon sosiaalityön johtava sosiaalityöntekijä, mikäli muut asianosaiset eivät vastusta. Kaikilla asianosaisilla on valitusoikeus ko. päätöksestä.

Hakemuksen hallinto-oikeudelle allekirjoittaa lastensuojelun sosiaalityön päällikkö ja sen valmistelee lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä. Ennen sosiaalityön päällikön allekirjoittamista hakemuksen liitteineen käy läpi juridisen tuen lakimies. Lakimieheen on oltava yhteydessä useampi päivä ennen määräaikaa.

Hakemuksen tulee sisältää ainakin:

Vaatus lapsen huostaanotosta ja sijaishuoltoon sijoittamisesta ja hallinto-oikeuden päätöksen välittömästä täytäntöönpanosta sekä näiden vaatimusten perustelut. Perustelut päätöksen täytäntöönpanolle kirjoitetaan samaan kohtaan em. vaatimusten kanssa.

Hakemuksen perusteluissa tulee erittäin tiivistetysti antaa selkeä vastaus kysymykseen, mitkä tekijät vaarantavat juuri tämän lapsen terveyden ja kehityksen sekä miksi juuri tämä lapsi tulee huostaanottaa. Kohdassa on kuvattava myös, mitkä ovat ne huostaan otettavan lapsen keskeiset tarpeet, joita ei voida tyydyttää ilman huostaanottoa. Asiaan vaikuttavat tekijät on esitettävä suhteessa lapsen tarpeisiin, ei yleisenä perhetilanteen tai vanhempien toimintatapojen kuvauksena.

Kohdassa tulee määritellä selkeästi:

- mitkä ovat lapsen kehitystä / terveyttä vaarantavat tekijät
- miten ne ilmenevät perheessä
- miten ne ovat vaikuttaneet tai todennäköisesti vaikuttavat juuri tämän lapsen psyykkiseen, fyysiseen ja sosiaaliseen kehitykseen.

Kohdassa on kuvattava myös puutteet ja laiminlyönnit lapsen iän ja kehitystason edellyttämässä perushoidossa sekä muut lapsen terveyttä vaarantavat tekijät. Hakemuksen liitteenä voivat olla esimerkiksi

15.10.2020

lastensuojeluilmoitukset, joista mainitut seikat käyvät ilmi.
Lastensuojeluilmoituksia ja lausuntoja ei tässä kohdassa tule toistaa.

Mikäli huostaanoton perusteena on lapsen oma käyttäytyminen, on tämä käyttäytyminen tai menettely kuvattava asiakirjoissa sekä lapsen menettelyn vaikutus hänen kehitykseensä ja kasvuunsa. Hakemukseen voidaan liittää esimerkiksi poliisi-ilmoitukset lapsen rikollisesta käyttäytymisestä.

Avohuollon tukitoimia koskevat tiedot

Toteutetun avohuollon kuvaus esitetään tässä kohdassa. Kohdassa todetaan perheen kanssa tehty avohuolto päivämäärineen

Esimerkiksi annettu

- lastensuojelun sosiaalityö vuodesta 1.1.2018-> (myös mahdollisesti toisessa kunnassa annettu sosiaalityö)
- lapsiperheiden kotipalvelu, lastensuojelun tehostettu perhetyö, perheiden päihdeavokuntoutus, ympärivuorokautinen perhekuntoutus perheneuvolan palvelut, terveydenhuollon palvelut ja muut tukitoimet
- aikaisemmat avohuollon sijoitukset
- päivähoito, lastenpsykiatrian kontakti, nuorisopsykiatrian kontakti, päihdehuolto,
- Vanhemman aikuissosiaalityö, vanhemman mielenterveyshoitokontakti, vanhemman päihdehoito jne.

Kohdassa on perusteltava myös avohuollon tukitoimien sopivuus, mahdottomuus tai riittämättömyys. Kohtaan on syytä liittää selvitys niistä palveluista, joita perheelle on tosiasiallisesti tarjottu mutta joita ei esimerkiksi ole haluttu ottaa vastaan sekä syy tähän.

Mitä lapselle ja perheelle sekä vanhemmille on tarjottu, milloin ja miten asianosaiset ovat niihin suhtautuneet. Tarvittaessa myös lapsen avohuollon sijoituksista voidaan laatia luettelo, josta ilmenevät sijoitusten perusteet, ajankohdat ja kestot. Hakemuksen tekstiosaan tulee sisällyttää arvio avohuollon sijoitusten tavoitteista sekä niiden toteutumisesta.

Esityksestä on ilmeistä myös asianosaisten oma käsitys siitä, mitä avohuollon palveluja ja tukitoimia he itse olisivat olleet valmiita vastaanottamaan tai ovat esittäneet haluavansa.

Asiakassuunnitelmaa koskevat tiedot

15.10.2020

Hakemukseen on aina liitettävä lasta koskeva asiakassuunnitelma.

Mikäli asiakassuunnitelmaa ei ole vielä laadittu, on hallinto-oikeudelle ilmoitettava, missä vaiheessa sen laatiminen on ja kuvattava, mitä asioita siihen tullaan mahdollisesti sisällyttämään. Asiakassuunnitelma tulee tällöin toimittaa hallinto-oikeudelle myöhemmin.

Läheisverkoston kartoittaminen

Lapsen huoltolaki on ensisijainen suhteessa lastensuojelulain 40 §:n mukaiseen sijoitukseen. Lastensuojelulain 32 §:n 1 momentin mukaan ennen lapsen sijoittamista kodin ulkopuolelle on selvitettävä lapsen vanhemman jonka luona lapsi ei pääasiallisesti asu, sukulaisten tai muiden lapselle läheisten henkilöiden mahdollisuus ottaa lapsi luokseen asumaan tai muutoin osallistua lapsen tukemiseen.

Lapsen läheisverkostoa ei tarvitse selvittää, jos asia on kiireellinen tai se on muutoin perustellusta syystä tarpeetonta. Tämä kiireellisyys ja tarpeettomuus on perusteltava hakemuksessa. Lapsen läheisverkoston kartoittamisessa voi hyödyntää läheisneuvonpitoa. Sitä suositellaan käytettäväksi myös jo lastensuojeluprosessin varhaisemmassa vaiheessa.

Sijaishuoltopaikan valintaa koskevat tiedot

Kohdassa on perusteltava, miten esitetty sijaishuoltopaikka turvaisi parhaiten lapsen edun toteutumisen. Hakemuksessa on siis kuvattava suunnitellussa sijaishuoltopaikassa lapselle järjestettävissä olevan hoidon ja huolenpidon sisältö. Kohdassa on kuvattava myös perusteet sille, minkälaiseen sijaishuoltoon lapsi tulisi sijoittaa – perhehoitoon, ammatilliseen perhekotiin vai laitoshuoltoon tai edellyttääkö sijoitus muuta sijaishuoltopaikkaa, esimerkiksi terveydenhuollon laitosta. Jos sijaishuoltopaikka on jo varmistunut, on se ilmoitettava, samoin, kuin sen antaman hoidon sisältö ja paikan sijainti sekä yhteystiedot.

Lisäksi on esitettävä perusteet sille, miten lapsen sijaishuolto kyseisessä tai suunnitellussa paikassa toteutetaan sekä miksi se turvaisi lapsen turvallisen ja tasapainoisen kehityksen. Jos lapsella on erityisiä tarpeita, esimerkiksi lastenpsykiatrisen osastotutkimus tai terapia, on selvitettävä, miten ne voidaan järjestää kyseisessä sijaishuoltopaikassa.

Suunnitelma lapsen ja hänen läheistensä yhteydenpidon toteuttamisesta.

15.10.2020

Kohdassa ei voida tyytyä viittaamaan vain laadittuun tai laadittavaan asiakassuunnitelmaan, vaan hakemuksen tulee sisältää nimenomainen selkeä suunnitelma yhteydenpidon toteuttamisesta, sen järjestämisestä sekä miten lasta ja hänen vanhempiaan tai muita läheisiään tuetaan tapaamisten toteuttamisessa.

Lisäksi tieto millä muilla keinoin lapsi voi pitää yhteyttä läheisiin sekä miten usein yhteydenpitoa on.

Lapsen terveydentilan tutkiminen

Lastensuojelulain 51 §:n mukaan sijaishuoltoon sijoittamisen yhteydessä lapsen terveydentila on tutkittava, ellei terveydentilaa ole ollut mahdollista tutkia aikaisemmin tai muusta syystä ei ole käytettävissä riittäviä tietoja lapsen hoidon järjestämiseksi sijaishuollon aikana.

Hallinto-oikeudelle on esitettävä selvitys lapsen terveydentilasta, miten sitä on tutkittu tai miksi sitä ei ole tutkittu ja miten se aiotaan sijaishuoltoon sijoittamisen yhteydessä tai sen jälkeen tutkia.

Mielipiteen selvittäminen ja kuuleminen

Selvityksen tulee sisältää tieto siitä, miten ja milloin asianosaisille on varattu tilaisuus tulla kuulluksi.

Hakemukseen tulee liittää kuulemiskertomukset ja asianosaisten esittämät näkökohdat ja perusteet esimerkiksi huostaanoton tai sijaishuoltopaikan vastustamiselle. Mikäli asianosaiset eivät ole saapuneet kuulemiseen, ovat kuulemiskutsut liitettävä hakemukseen.

Jos asianosaista ei ole kuultu, tämä ja kuulematta jättämisen peruste on kirjattava hakemukseen.

Jos asianosaisten kuulemisen jälkeen on saatu sellaista uutta selvitystä, josta heitä ei ole voitu kuulla, on tämä mainittava hakemuksessa.

Jos huostaanottoasiaan saadaan uutta selvitystä vasta sen jälkeen, kun hakemus on toimitettu hallinto-oikeudelle, selvitys on toimitettava sille viipymättä.

15.10.2020

Muut päätöksentekoon vaikuttavat selvitykset ja asiakirjat

Tieto asiakkaan äidinkielestä.

Hakemukseen tulee sisällyttää tarvittaessa asiantuntijoiden lausunnot, kuten perheneuvolasta tai terveydenhuollon viranomaiselta saadut ja pyydetyt lausunnot, lastensuojelun asiantuntijaryhmän lausunto, päiväkodista tai koulusta pyydetyt selvitykset ja lausunnot jne.

Hakemukseen tulee sisällyttää myös mahdolliset muut päätöksentekoon vaikuttavat selvitykset ja asiakirjat.

Mikäli asian ratkaisemisen kannalta merkityksellisiä asiakirjoja ei ole liitetty hakemukseen, on tämä ja menettelyn peruste ilmoitettava hallinto-oikeudelle.

Hakemuksen toimittamisesta hallinto-oikeudelle on ilmoitettava 12 vuotta täyttäneelle lapselle ja huoltajalle. Ilmoituksen voi tehdä esimerkiksi puhelimitse tai kuulemisen yhteydessä ja kirjata sen muistiinpanot-näytölle.

Sovellettavat säädökset

Kyseiseen kohtaan on kirjattava asiassa sovellettavat säännökset.

Esimerkiksi: Lastensuojelulain 40- 44 §

3.5.2 Asian suullinen käsittely hallinto-oikeudessa

Jos asianosainen pyytää huostaanottoa koskevassa asiassa suullista käsittelyä hallinto-oikeudessa, hallinto-oikeuden on hallintolainkäyttölain 38 §:n perusteella se järjestettävä. Suullinen käsittely voidaan jättää toimittamatta ainoastaan, jos esim. valitus hylätään heti tai jos suullinen käsittely on ilmeisen tarpeetonta.

Hallinto-oikeus voi myös omasta aloitteestaan järjestää lain 37 §:n nojalla asian selvittämiseksi tarvittavan suullisen käsittelyn.

Hallinto-oikeus voi lastensuojelulain 84 §:n mukaisesti järjestää myös valmistelevan suullisen käsittelyn. Kyseessä on rajoitettu käsittely, jossa selvitetään asianosaisten vaatimukset ja niiden perusteet. Käsittelyn tarkoituksena on selvittää, mistä asianosaiset ja huostaanottoa koskevan hakemuksen tai päätöksen tehnyt

15.10.2020

viranomaiset ovat erimielisiä sekä mitä todisteita vaatimusten tueksi on esitettävissä. Tässä rajoitetussa käsittelyssä ei voida ottaa vastaan suullista todistelua eikä kuulla asiantuntijoita lastensuojelulain mukaisesti.

Sosiaali- ja terveyslautakunnan edustajina valmistelevaan ja suulliseen käsittelyyn osallistuvat lähinnä lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä ja mahdollisesti muu perheen kanssa työskennellyt sosiaalityöntekijä tai johtava sosiaalityöntekijä. Valmistelevaan käsittelyyn voi osallistua myös juridisen tuen lakimies tarpeen vaatiessa. Mikäli lapsen lastensuojeluasiakkuus on siirtynyt sijaishuoltoon ja vastuu sosiaalityöntekijä vaihtunut, tulee käsittelyyn osallistua myös avohuollon aikainen vastuu sosiaalityöntekijä sekä lapsen nykyinen sosiaalityöntekijä.

Huostaanottoa ja sijaishuoltoon sijoittamista koskevissa asioissa päätöksentekoon hallinto-oikeudessa osallistuu kaksi hallinto-oikeustuomaria ja lastensuojelun asiantuntijajäsen. Suullisessa käsittelyssä on lisäksi läsnä asian esittelijä.

Jos 12 vuotta täyttänyt lapsi kutsutaan asianosaisena suulliseen käsittelyyn, hänellä on oikeus, mutta ei velvollisuutta olla läsnä käsittelyssä.

Jos lapsen vanhemmat tai heidän avustajansa nimeävät huostaanottoa koskevan hakemuksen johdosta antamassaan selityksessä lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän todistamaan, tätä on syytä vastustaa.

Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä on suullisessa käsittelyssä läsnä nimenomaan tässä ominaisuudessa. Hän tuntee parhaiten lapsen ja perheen tilanteen ja on valmistellut huostaanottohakemuksen. Mikäli häntä kuultaisiin todistajana, hän ei voisi osallistua asian käsittelyyn muilta osin.

Lasta voidaan lastensuojelulain 86 §:n mukaan kuulla hallinto-oikeudessa henkilökohtaisesti, jos hän sitä pyytää tai siihen suostuu. Alle 12-vuotiasta lasta kuullaan henkilökohtaisesti vain, jos se on asian ratkaisemiseksi välttämätöntä, ja siitä ei arvioida aiheutuvan lapselle merkittävää haittaa.

Jos lapsen suojaamiseksi tai hänen itsenäisen mielipiteensä varmistamiseksi on tarpeen, tuomioistuimen tulee ensisijaisesti toteuttaa lapsen henkilökohtainen kuuleminen siten, että ainoastaan yksi tai useampi tuomioistuimen jäsen ja lapsi sekä lapsen avustaja

15.10.2020

ovat läsnä. Lapsen kuulemisen jälkeen hallinto-oikeuden asiantuntijajäsen kertoo asianosaisille ja viranomaisen edustajille koosteen lapsen kuulemisesta.

Hallinto-oikeus voi määrätä lapselle avustajan esim. huostaanottoa koskevan asian käsittelyyn hallinto-oikeudessa, jos lapsi tai hänen huoltajansa tai vastuusosiaalityöntekijä sitä pyytää tai hallinto-oikeus harkitsee sen tarpeelliseksi.

Lapsella on oikeus huostaanottoasiassa omaan lainoppineeseen avustajaan. Lastensuojelulain 32 a §:n mukaan sosiaalityöntekijän on neuvottava lasta mahdollisen oikeusavun saamiseen.

Lastensuojelulain 22 §:n mukaan lapselle on lastensuojeluasiassa määrättävä edunvalvoja käyttämään huoltajan sijasta lapsen puhevaltaa, jos on perusteltua syytä olettaa, että huoltaja ei pysty valvomaan puolueettomasti lapsen etua tai edunvalvoja on tarpeen asian selvittämiseksi tai muutoin lapsen edun turvaamiseksi. Lapsen edunvalvontaan liittyvissä asioissa voi tarvittaessa ottaa yhteyttä juridisen tuen lakimieheen.

3.5.3 Hallinto-oikeuden päätös

Hallinto-oikeus antaa päätöksensä aina kirjallisena. Hallinto-oikeuden päätös lähetetään hakijalle, valittajalle, muille asianosaisille ja asian käsittelyssä mukana olleille viranomaisille.

Hallinto-oikeuden antamaan päätökseen huostaanotosta ja sijaishuoltoon sijoittamisesta saa hakea valittamalla muutosta korkeimmalta hallinto-oikeudelta. Muutoksenhaku aika alkaa päätöksen tiedoksisaannista. Korkein hallinto-oikeus on ylin hallintotuomioistuin, joka viimeisenä asteena ratkaisee kysymyksen hallintopäätöksen lainmukaisuudesta. Korkeimman hallinto-oikeuden päätöksestä ei voi valittaa.

Hallinto-oikeuden päätöksessä mainitaan aina jatkovalitusmahdollisuudesta. Päätökseen on liitetty valitusosoitus, joka sisältää tarkat ohjeet valituksen tekemisestä ja valitusluvan hakemisesta.

Määräaika korkeimpaan hallinto-oikeuteen tehtävälle valitukselle ja valitusluvan hakemiselle ilmenee hallinto-oikeuden päätökseen liitetystä valitusosoituksesta. Huostaanotossa ja sijaishuoltoon sijoittamisessa valitusaika on 30 päivää päätöksen tiedoksisaantipäivästä lukien.

15.10.2020

Mikäli hakemamme huostaanottohakemus ei ole tullut sellaisenaan hyväksytyksi hallinto-oikeudessa; ole välittömästi päätöksen saatuaasi tiedoksi yhteydessä juridisen tuen lakimieheen. Mikäli asiassa on järjestetty suullinen käsittely, ole ensisijaisesti yhteydessä lakimieheen joka käsittelyssä on ollut mukana. Juridisen tuen lakimies harkitsee valituksen laatimisen perusteita Korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

Jos Hallinto-oikeus hylkää hakemuksen lapsen huostaanotosta ja sijaishuoltoon sijoittamisesta, päätös on pantava täytäntöön vasta, kun se on tullut lainvoimaiseksi. Päätös tulee lainvoimaiseksi ensinnäkin, kun valitusaika, 30 päivää päätöksen tiedoksisaannista on kulunut, eikä päätöksestä ole valitettu Korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Toinen vaihtoehto on, että valitamme päätöksestä Korkeimpaan hallinto-oikeuteen; tällöin se tulee lainvoimaiseksi vasta, kun Korkein hallinto-oikeus on päätöksellään ratkaissut asian lopullisesti. Hallinto-oikeuden päätöksessä voi myös olla maininta välittömästä täytäntöönpanosta. Tällöin täytäntöönpano tarkoittaa lapsen palauttamista kotiin välittömästi.

3.6 Huostaanottopäätöksen ja kiireellisen sijoituksen täytäntöönpano (LsL:n 91 §) ja huostaanottopäätöksen raukeaminen (LsL:n 48 §)

Lapsen huostaanottoa, huostassapidon lopettamista, sijaishuoltoa ja kiireellistä sijoitusta koskeva päätös voidaan mahdollisesta valituksesta huolimatta panna heti täytäntöön, jos täytäntöönpanoa ei voida lapsen terveyttä tai kehitystä vaarantamatta siirtää ja viranhaltija tai hallinto-oikeus on eri päätöksellä määrännyt sen heti täytäntöön pantavaksi. Päätös huostaanotosta raukeaa, jos sen täytäntöönpanoon ei ole ryhdytty kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun päätös sai lainvoiman. Täytäntöönpanotoimeksi riittää esimerkiksi tilanteessa, jossa lapsi pakoilee tai häntä piilotellaan, että lapsesta on tehty etsintäpyyntö poliisille. Tällöin päätös ei siis raukea.

Raukeamisesta on syytä selvytyden vuoksi tehdä ns. toteamispäätös, jossa vain todetaan huostaanottopäätöksen rauenneen. Päätös annetaan tiedoksi asianosaisille ja siihen ei ole oikeutta hakea muutosta.

Kolmen kuukauden määräaika alkaa siitä, kun päätöksestä on tullut lainvoimainen eli siitä, kun valitusaika viranhaltijan tai hallinto-oikeuden em. päätöksestä on kulunut ja valitusta ei ole tehty tai asia on ratkaistu korkeimmassa hallinto-oikeudessa.

4 SIJAISHUOLTOON SIJOITTAMINEN

Lapsen sijaishuollolla tarkoitetaan sekä huostaanotetun että

15.10.2020

kiireellisesti tai 83 §:ssä tarkoitetun väliaikais määräyksen nojalla sijoitetun lapsen hoidon ja kasvatuksen järjestämistä kodin ulkopuolella.

Sijaishuoltoa järjestetään perhehoitona tai taikka muulla lapsen tarpeiden edellyttämällä tavalla. Perhehoitoa annetaan kunnan ja perhehoitajan välisen toimeksiantosopimuksen perusteella, tai jos kyseessä on aluehallintoviraston luvan saanut ammatillinen perhekoti, joko ostopalvelusopimuksen tai yksittäisen ostopalvelua koskevan maksusitoumuksen perusteella.

Lapselle voidaan järjestää sijaishuoltoa myös laitoshuoltona. Laitoshuoltoa käytetään ensisijaisesti lapsen määräaikaisena, kuntouttavana hoitona.

Lapsen sijaishuoltoa voidaan järjestää myös muulla lapsen tarpeiden edellyttämällä tavalla. Tällainen tilanne voi syntyä, jos lapsi otetaan huostaan ja lapsi sijoitetaan kehitysvammalaitokseen hänen kehitysvammansa vuoksi. Tällöin lapsi voidaan sijoittaa kehitysvammalaitokseen.

Lapsen sijaishuoltopaikkaa valittaessa on kiinnitettävä huomiota lapsen edun toteutumiseen, siihen missä lapsen tarpeen mukainen hoito ja huolenpito voidaan järjestää. Laitoshuoltoa järjestetään, jos lapsen sijaishuoltoa ei voida järjestää lapsen edun mukaisesti riittävien tukitoimien avulla perhehoidossa tai muualla. Sijaishuoltopaikan valinnasta on säädetty tarkemmin lastensuojelulain 50 §:ssä.

Sijaishuoltopaikan valinnassa on kiinnitettävä erityistä huomiota huostaanoton tarkoituksen toteuttamiseen; sijaishuoltopaikan on vastattava niihin ongelmiin ja lapsen hoidon ja huolenpidon tarpeisiin, jotka ovat olleet huostaanoton perusteina.

Sijaishuoltopaikasta päätettäessä päätös on perustettava aina lapsen etuun ja erityisesti siihen, mitkä ovat lapsen huostaanoton tarpeesta johtuvat fyysiset, psyykkiset, emotionaaliset ja sosiaaliset tuen tarpeet.

Sijaishuoltopaikan valinnassa on kiinnitettävä myös erityistä huomiota lapsen oikeuteen pitää yhteyttä vanhempiinsa ja muihin hänelle läheisiin ihmisiin. Lisäksi tulee ottaa huomioon lapsen kielellinen, kulttuurinen sekä uskonnollinen tausta.

Sosiaali- ja terveyslautakunnalle kuuluu lain mukaan sijaishuollossa olevan lapsen ihmissuhteiden ja yhteydenpidon edistäminen, turvaaminen ja toteuttaminen. Sijaishuollossa lapselle on turvattava

15.10.2020

hänen kehityksensä kannalta tärkeät, jatkuvat ja turvalliset ihmissuhteet. Lapsella on oikeus tavata vanhempiaan, sisaruksiaan ja muita hänelle läheisiä henkilöitä vastaanottamalla vieraita tai vieraillemalla sijaishuoltopaikan ulkopuolella sekä pitää heihin muuten yhteyttä käyttämällä puhelinta tai lähettämällä ja vastaanottamalla kirjeitä tai niihin rinnastettavia muita luottamuksellisia viestejä taikka muita lähetyksiä.

Sosiaali- ja terveyslautakunnan ja lapsen sijaishuoltopaikan on tuettava ja edistettävä lapsen ja hänen vanhempiansa sekä lapsen ja muiden hänelle läheisten henkilöiden yhteydenpitoa. Tämä voi merkitä kustannusvastuuta osana sijaishuollosta aiheutuvia kustannuksia, esimerkiksi lapsen vanhempien matkakustannusten korvaamista sijaishuoltopaikkaan tai yhteydenpidon toteuttamiseksi välttämättömien majoituskustannusten korvaamista.

Lapsen sijaishuolto on lisäksi järjestettävä niin, että sijoituspaikan etäisyys ei ole este yhteydenpidolle lapselle läheisiin henkilöihin.

Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän on huolehdittava siitä, että sijaishuollossa olevalle lapselle selvitetään hänen ikänsä ja kehitystasonsa mukaisella tavalla, miksi hänet on otettu huostaan sekä selostettava niitä toimia, joihin hänen asiassaan on ryhdytty tai joihin aiotaan ryhtyä.

Lapselle ja hänen lailliselle edustajalleen ja huoltajalleen on annettava tieto päätösten ja toimenpiteiden sisällöstä ja perusteista sekä käytettävissä olevista muutoksenhaku- ja oikeussuojakeinoista sekä mahdollisuuksista oikeusavun saamiseen. Tiedot on annettava ymmärrettävässä muodossa ja saavutettavalla tavalla ottaen huomioon lapsen ikä ja kehitystaso sekä vastaanottajan kommunikaatiomenetelmä.

Lapselle on järjestettävä lastensuojelulain 53 §:n mukaan asiakassuunnitelmaan tarkemmin kirjattavalla tavalla riittävä mahdollisuus tavata henkilökohtaisesti hänen asioistaan vastaavaa sosiaalityöntekijää tai muuta lastensuojelun työntekijää muiden läsnä olematta ja keskustella häntä itseään ja sijaishuollon toteuttamista koskevista asioista.

Lain 49 §:n 3 momentin mukaan lapsi voidaan sijoittaa kotiinsa tai vanhempansa tai muun huoltajansa hoidettavaksi ja kasvatettavaksi väliaikaisesti, enintään kuuden kuukauden ajaksi silloin kun valmistellaan lapsen kotiin palaamista kodin ulkopuolisen sijoituksen jälkeen, tai kun se on lapsen edun kannalta muusta syystä perusteltua.

15.10.2020

Sijoitus kotiin voidaan tehdä esimerkiksi silloin, kun valmistellaan lapsen kotiin paluuta kodin ulkopuolisen sijoituksen jälkeen. Tarkoituksenmukaista voi olla, että lasta kotiutettaessa ei huostaanottoa välittömästi lakkauteta, vaan lapsen ja kodin tilannetta seurataan tietyn asiakassuunnitelmassa määritellyn ajan, jonka kuluessa voidaan arvioida sitä, tuleeko lapsen huostaanotto lopettaa, vai onko huostaanottoa ja kodin ulkopuolista sijoitusta syytä jatkaa. Lapsi voidaan sijoittaa kotiin paitsi huostaanotettuna, myös väliaikaisella määräyksellä tai kiireellisellä sijoituspäätöksellä.

Lasta kotiin väliaikaisesti sijoitettaessa on tehtävä sijaishuollon muuttamista koskeva päätös, jossa määritellään aika, jonka kuluessa edellä mainittu arviointi tehdään.

Alle kaksivuotias huostaan otettu lapsi voidaan sijoittaa sijaishuoltoon myös vankeusrangaistustaan suorittavan tai tutkintavankeudessa olevan vanhempansa hoidettavaksi ja kasvatettavaksi vankilan perheosastolle enintään siihen saakka, kun lapsi täyttää kaksi vuotta. Jos lapsen etu sitä välttämättä vaatii, sijoitus voi kuitenkin jatkua, kunnes lapsi täyttää kolme vuotta. Edellä mainittua kuuden kuukauden määräaika ei sovelleta, kun lapsi sijoitetaan vanhempansa hoidettavaksi vankilaan.

Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän on arvioitava sijaishuoltopaikan valintaa kokonaisharkinnalla lapsen edun näkökulmasta.

Ennen päätöstä on kuultava 12 vuotta täyttänyttä lasta, lapsen huoltajaa ja vanhempaa sekä sitä henkilöä, jonka hoidossa ja kasvatuksessa lapsi on välittömästi ennen asian valmistelua ollut (perhehoitajat tai eräissä tilanteissa laitoksessa lapsen kasvatuksesta vastuussa ollut henkilö, jos hän on asunut lapsen kanssa laitoksessa, esim. Sos-lapsikylä). Alle 12- vuotiaan lapsen mielipide on myös selvitettävä. Kuultavilla asianosaisilla on oikeus valittaa päätöksestä. Lapsen mielipide on selvitettävä iästä riippumatta. Selvitys on tehtävä hienovaraisesti lapsen identiteettiä kunnioittaen lapselle turvallisella tavalla. Suositeltavaa on, että asiassa laaditaan kuulemiskertomus. Lapsen mielipiteen selvittämisen voi tehdä lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä tai se voidaan suorittaa muulla tavoin esimerkiksi perheneuvolassa tai muun asiantuntijan toimesta.

4.1 Ilmoitus sijoitettavasta lapsesta (LSL:n 78 §)

15.10.2020

Jos lapsi on sijoitettu jonkin muun kuin sijoituksen tehneen kunnan alueelle, sijoittajakunnan tulee ilmoittaa lastensuojelulain 78 §:n mukaan tarvittavien lapsen palvelujen ja tukitoimien järjestämiseksi sekä sijaishuoltopaikan valvonnan toteuttamiseksi lapsen sijoituksesta ja sen päättymisestä sijoituskunnan sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle, jonka on pidettävä rekisteriä alueelleen sijoitetuista lapsista.

Säännös asettaa kunnalle velvollisuuden ilmoittaa sijoitettavasta lapsesta sille kunnalle, johon lapsi sijoitetaan. Ilmoitusvelvollisuus koskee sekä avohuollon tukitoimena ja jälkihuollollisesti että sijaishuoltoon sijoitettua lasta.

Ilmoitusvelvollisuus koskee myös sellaisia tilanteita, joissa kunnan itsensä ylläpitämä laitos sijaitsee muun kunnan alueella.

Säännöksen tarkoituksena on turvata sijoitetulle lapselle hänen sijoituskunnassaan tarvitsemansa palvelut, oli kyse niin sanotuista ”normaalipalveluista” (esimerkiksi päivähoito, perusopetus) tai lapsen tarpeen edellyttämistä palveluista tai tukitoimista (esimerkiksi perheneuvolapalvelut). Ilmoituksen avulla huolehditaan ja varmistetaan myös sekä sijoittajakunnalle että sijoituskunnalle kuuluvan valvontavelvollisuuden täyttäminen.

Ilmoitus tehdään sijoituskunnan sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle. Ilmoituksen tekemisestä huolehtii lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä.

4.2 Sivistykselliset oikeudet sijaishuollon aikana (52 a §)

Lapsella on oikeus varhaiskasvatukseen ja perusopetukseen sijaishuollon aikana. Lapsen asiakassuunnitelmaan on kirjattava, miten hänen varhaiskasvatuksensa, perusopetuksensa tai muu lapsen opetus järjestetään sijaishuollon aikana.

Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tai muun lastensuojelun työntekijän tulee tehdä yhteistyötä varhaiskasvatuksen, perusopetuksen tai muun lapsen opetuksen järjestäjän kanssa lapsen kodin ulkopuolisen sijoituksen valmistelun aikana sekä sijoituksen aikana.

Lapsen hoidosta ja kasvatuksesta sijaishuollossa vastaavan työntekijän tulee toimia yhteistyössä varhaiskasvatuksen, perusopetuksen tai muun lapsen opetuksen järjestäjän kanssa.

15.10.2020

Sijoittajakunnalla on vastuu siitä, että lapselle järjestetään riittävät palvelut ja tukitoimet. Itse opetuksesta tai varhaiskasvatuksesta vastaa sijoituskunta.

5. HUOSTASSAPIDON LOPETTAMINEN (LSL:n 47 §)

Huostassapito on lopetettava heti, kun huostassapidon ja sijaishuollon tarvetta ei enää ole. Lastensuojelulain mukaan sijaishuoltoa toteutettaessa on otettava lapsen edun mukaisella tavalla huomioon tavoite perheen jälleenyhdistämisestä. Arvioimalla muun muassa huostaanoton aikana lapselle ja vanhemmille tehtävässä asiakassuunnitelmassa, minkälaisia tukitoimia ja palveluja vanhemmille voidaan järjestää silmällä pitäen nimenomaan perheen jälleenyhdistämisen päämäärää.

Sosiaali- ja terveyslautakunnalla (sen alaisella viranhaltijalla) on itsellään velvollisuus oma-aloitteisesti lakkauttaa huostaanotto, jos edellytyksiä siihen ei enää ole.

Vaikka huostaanoton edellytyksiä ja sijaishuollon tarvetta ei enää asiassa olisi, huostassapitoa ei kuitenkaan poikkeuksellisesti saada lopettaa, jos lopettaminen on sijaishuollon kesto aika, lapsen ja sijaishuoltoa antavan välillä vallitsevan kiintymyssuhteen laatu, lapsen ja hänen vanhempiansa välinen kanssakäyminen sekä lapsen mielipide huomioon ottaen selvästi vastoin lapsen etua.

Ratkaisevaa punnittaessa sitä, voidaanko huostassapito lopettaa, on arvioida sitä, minkälainen suhde lapselle on muodostunut sijaishuoltopaikan aikuisiin tai muihin hänelle siellä oleviin läheisiin ihmisiin.

Se, missä ja miten sijaishuoltoa on järjestetty (perhehoidossa vai laitoshuollossa), on otettava arvioinnissa myös huomioon.

Huostaanoton lopettamista koskevaan ratkaisuun vaikuttavat luonnollisesti myös lapsen ikä, hänen koulunkäyntinsä, harrastuksensa sekä sijaishuollon lopettamisen mahdolliset vaikutukset lapsen terveydentilalle.

Lapsen vanhempien suhtautuminen ja halu palauttaa lapsi-vanhempi -suhde tai korjata siinä olevat puutteet on otettava huomioon ratkaisua tehtäessä. Sijaishuollon aikana toimielimen velvollisuutena on tukea ja edistää lapsen ja hänen vanhempansa myönteistä kanssakäymistä.

15.10.2020

Lapsen oma mielipide asiassa on aina selvitettävä. Mitä vanhemmasta tai kehittyneemmästä lapsesta on kyse, sen vahvempi painoarvo lapsen mielipiteelle tulee antaa.

Huostassapidon jatkamisen edellytyksiä on lastensuojelulain 47 §:n 2 momentin mukaan arvioitava mm. asiakassuunnitelman tarkistamisen yhteydessä. Asiakassuunnitelman tarkistamista koskevan 30 §:n 2 momentin säännöksen mukaan huostassapidon jatkamisen edellytykset on arvioitava uudelleen vähintään kerran vuodessa.

Huoltajalla ja 12 vuotta täyttäneellä lapsella on aina mahdollisuus vaatia huostassapidon lopettamista. Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän on puolestaan arvioitava huostassapidon jatkamisen edellytykset asiakassuunnitelman tarkistamisen yhteydessä tai silloin, kun lapsi tai huoltaja hakee huostassapidon lopettamista, tai jos olosuhteet muutoin osoittavat arvioinnin olevan tarpeellista.

Mikäli lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä, lapsi tai hänen huoltajansa ovat asiasta erimielisiä, lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän on neuvottava ja osoitettava huoltaja tai lapsi hakemaan huostassapidon lopettamista.

Päätöksen huostassapidon lopettamisesta tai jatkamisesta tekee delegointisäännön mukaisesti sijoituksen sosiaalityön johtava sosiaalityöntekijä ja avohuollon johtava sosiaalityöntekijä lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän valmistelusta ja esityksestä.

Ennen päätöstä on kuultava 12 vuotta täyttänyttä lasta, lapsen huoltajaa ja vanhempaa sekä sitä henkilöä, jonka hoidossa ja kasvatuksessa lapsi on välittömästi ennen asian valmistelua ollut (perhehoitajat tai eräissä tilanteissa laitoksessa lapsen kasvatuksesta vastuussa ollut henkilö, jos hän on asunut lapsen kanssa laitoksessa esim. Sos-lapsikylä). Alle 12 vuotiaan lapsen mielipide on myös selvitettävä. Kuultavilla asianosaisilla on oikeus valittaa tästä päätöksestä.

Huostassapito lakkaa, kun lapsi täyttää 18 vuotta. Huostassapidon päättymisestä olisi syytä tehdä selvyyden vuoksi ns. toteamispäätös, jossa vain lyhyesti todetaan huostassapidon lakanneen lapsen täytettyä 18 vuotta. Päätös annetaan tiedoksi ko. nuorelle ja siihen ei voi hakea muutosta. Huostassapidon päätyttyä lapsi tai nuori siirtyy jälkihuoltoon. Jälkihuoltoon siirtymisestä tehdään päätös ja laaditaan jälkihuoltosuunnitelma yhdessä asiakkaan kanssa.

15.10.2020

6. LASTENSUOJELUN JÄRJESTÄMISVASTUU (LSL:n 16, ja 16 a-c §)

Lastensuojelun järjestämisestä vastaa lapsen tai nuoren kotikunta. Mikäli lapsi asuu muualla kuin kotikunnassaan, vastaa lastensuojelun järjestämisestä lapsen tai nuoren asuinkunta. Järjestämistä vastuu on tällöin siis se kunta, jossa lapsi tai nuori tosiasiallisesti – pääasiallisesti - asuu. Mikäli lapsen tai nuoren asumisesta ei voida saada selvyyttä, vastaa lapsen tai nuoren lastensuojelun järjestämisestä pääsäännön mukaisesti lapsen kotikunta.

6.1 Kiireellisen sijoituksen järjestämistä vastuu

Lapsen kiireellisestä sijoituksesta vastaa lastensuojelulain 16 §:n 1 momentin mukaisesti lapsen kotikunta. Mikäli lapsi asuu muualla kuin kotikunnassaan, vastaa lapsen kiireellisestä sijoittamisesta lapsen pääasiallinen asuinkunta.

Jos lapsi oleskelee kiireellistä sijoitusta tehtäessä muualla kuin kotikunnassaan tai pääasiallisessa asuinkunnassaan, vastaa lapsen kiireellisen sijoituksen järjestämisestä lapsen tilapäinen oleskelukunta.

Tilapäinen oleskelukunta vastaa lastensuojelulain 16 §:n 2 momentin mukaan kiireellisen sijoituksen järjestämisestä silloin, kun lapsen koti- tai asuinkuntaa ei ole päätöstä tehtäessä tiedossa tai päätöksen tekemistä ei voida viivyttää vaarantamatta kiireellisen sijoituksen tarkoituksen toteutumista.

6.2 Sopimus järjestämistä vastuun jakautumisesta

Kunnat voivat sopia 16 §:n 3 momentin mukaan lastensuojelun järjestämisestä, mikäli se on lapsen edun mukaista. Sopimusmahdollisuus koskee siis järjestämistä vastuuta kuntien välillä eikä sitä, mikä kunta kussakin tilanteessa lastensuojelulain mukaisia yksilöhuollon päätöksiä tekee. Kunnat eivät voi pilkkoa päätöksentekoaan ja sopia esimerkiksi siitä, että lasta koskevia päätöksiä tehtäisiin kahdessa kunnassa.

Mikäli järjestämistä vastuusta on kuntien välillä sovittu, vastaa järjestämistä vastuussa oleva kunta luonnollisesti kokonaisuudessaan lasta koskevasta päätöksenteosta. Järjestämistä vastuuta ja päätöksentekoa ei siten voida erottaa toisistaan siten, että kunnat voisivat päätöksenteosta sopia vapaasti.

Mikäli kunnat eivät pääse sopimukseen, järjestämistä vastuussa oleva kunta määräytyy lain 16 §:n 1 momentin pääsäännön mukaisesti.

15.10.2020

6.3 Lastensuojelun kustannuksista vastaava kunta

Lastensuojelun kustannuksista vastaa lapsen kotikunta, ellei muualla laissa toisin säädetä.

Jos se kunta, jossa lapsi tai nuori pääasiallisesti asuu, ei kotikuntalain 2 tai 3 §:n 1 kohdan mukaan ole hänen kotikuntansa, vastaa lastensuojelun avohuollon tukitoimena järjestetyn laitoshuollon tai perhehoidon kustannuksista lapsen tai nuoren asuinkunta lukuun ottamatta yli 14 vuorokautta kestävää laitoshuoltoa tai perhehoitoa, jonka kustannuksista vastaa lapsen tai nuoren kotikunta.

Lapsen sijaishuollon kustannuksista vastaa se kunta, jossa lapsen sijaishuollon järjestämisen tarve on syntynyt. Jälkihuollon kustannuksista vastaa se kunta, joka on vastannut sijaishuollon kustannuksista. Jos jälkihuolto järjestetään 75 §:n 1 momentissa tarkoitetun yli puoli vuotta kestäneen avohuollon tukitoimena tapahtuneen sijoituksen perusteella, vastaa jälkihuollon kustannuksista se kunta, joka on lapsen kotikunta sijoituksen päättyessä.

Jos jälkihuolto järjestetään harkinnanvaraisesti 75 §:n 2 momentin mukaisesti, vastaa kustannuksista se kunta, jossa jälkihuoltopäätös tehdään.

6.4 Kuntien välinen perintä

Huostaanotosta ja sijaishuollon järjestämisestä aiheutuvat kustannukset ovat huomattavia. Epäselvissä tilanteissa on aina selvitettävä järjestämisvastuussa oleva kunta ja velkomisedellytykset. Näissä tilanteissa on otettava yhteyttä juridiseen tuen yksikköön. Yksikkö selvittää järjestämis- ja kustannusvastuussa olevan kunnan ja huolehtii mahdollisesta toiseen kuntaan kohdistettavasta perinnästä saatuaan asiaa koskevat asiakirjat. Mikäli järjestämisvastuussa olevaa kuntaa ei voida välittömästi selvittää tai järjestämisvastuussa olevalta kunnalta ei saada esimerkiksi maksusitoumusta, sijoitus on kuitenkin järjestettävä, mikäli edellytykset huostaanotolle tai muulle sijoitukselle ovat olemassa.

Kun lapsen kotikunta huostaanoton tarpeen syntyessä on epäselvä tai edellytykset velkomiselle sinänsä olisivat olemassa tai kun toinen kunta velkoo Helsingiltä lastensuojelukustannuksia, on asiasta ilmoitettava aina välittömästi juridisen tuen yksikköön. Se arvioi huostaanottovelvollisen kunnan sekä järjestämis- ja kustannusvastuun jakautumisen kuntien välillä. Kuten edellä on todettu, lapsen välitön

15.10.2020

hoito on aina järjestettävä, vaikka järjestämis- ja kustannusvastuu olisi epäselvä.

Huostassapidon päättymisen jälkeen lapsi tai nuori siirtyy jälkihuoltoon. Jos sosiaali- ja terveystoimiala järjestää toisen kunnan jälkihuollossa olevalle lapselle tai nuorelle palveluja tai tukitoimia, ne on aina velottava kustannusvastuussa olevalta kunnalta. Näissäkin tapauksissa on aina otettava yhteyttä juridisen tuen yksikköön.

7 MAKSUT (LSL:n 19 §)

Delegointisäännön mukaan lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä päättää lastensuojelusta perittävästä maksusta, sen alentamisesta ja perimättä jättämisestä. Perinnän edellytykset on aina arvioitava. Tätä arviointia päätöksenteossa ei saada sivuuttaa. Päätökseen merkitään tieto joko jo tehdystä tai tehtävästä perintäpäätöksestä.

Esimerkiksi päätökseen merkitään tiedoksi, että perinnästä on tehty viranhaltijan päätös tai perinnästä tehdään erillinen päätös, jossa määrätään ajankohta, mistä lukien maksu peritään.

Lastensuojelun maksujen perinnästä on annettu pysyväisohje: [PYSY 137 lastensuojelusta perittävät asiakasmaksut](#).

8 TUTKIMUSLUVAN HAKEMINEN HALLINTO-OIKEUDELTA (LSL:n 28 §)

Hallinto-oikeus voi lastensuojelulain 28 §:n mukaan viranhaltijan hakemuksesta antaa luvan lasta koskevan lääkärin tai muun asiantuntijan suorittamaan tutkimukseen. Edellytyksenä on, että tutkimus on lastensuojelun tarpeen selvittämiseksi välttämätöntä ja että lapsen huoltaja on kieltänyt tutkimuksen tekemisen. Ennen kuin hakemus tehdään, on selvitettävä lapsen mielipide, ellei mielipiteen selvittäminen ole lapsen ikä, kehitystaso tai muut olosuhteet huomioon ottaen mahdotonta.

Lapsen tutkiminen voi olla välttämätöntä esimerkiksi epäiltäessä lapsen hyväksikäyttöä tai pahoinpitelyä tai selvitettäessä lapsen mielenterveyden ongelmia. Asiasta on lähtökohtaisesti aina ensin keskusteltava huoltajien kanssa ja pyydetäviä huoltajien suostumusta. Asiassa on myös säännöksen mukaan selvitettävä lapsen oma mielipide. Jos lapsi itse voi päättää omasta hoidostaan potilaslain mukaisesti, niin käytännössä edellytyksiä tuomioistuimen luvan

15.10.2020

saamiseen ei ole, jos lapsi vastustaa tutkimuksen suorittamista. Lapsen mielipide tulee selvittää ennen luvan hakemista.

Hallinto-oikeudelle tehtävässä hakemuksessa on selvitettävä, minkälaisesta tutkimuksesta on kysymys ja missä mahdollinen tutkimus voitaisiin suorittaa. Hakemuksessa on myös perusteltava, miksi selvittäminen on välttämätöntä ja mikä on huoltajan käsitys asiasta sekä miksi hän vastustaa lapsen tutkimista. Hakemukseen tulee liittää selvitys myös lapsen mielipiteen selvittämisestä ja lapsen mielipiteen sisällöstä.

Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä valmistelee hakemuksen ja sen allekirjoittaa lastensuojelun sosiaalityön päällikkö.

Koska hallinto-oikeus antaa luvan määräajaksi, hakemuksessa on vaadittava riittävän pitkää määräaikaa tutkimuksen suorittamiselle. Tutkimus on saatettava loppuun hallinto-oikeuden asettaman määräajan kuluessa.

Ennen luvan antamista hallinto-oikeuden on kuultava lapsen huoltajaa ja 12 vuotta täyttänyttä lasta. Hallinto-oikeus voi erityisen painavasta syystä antaa luvan, vaikka kuulemista ei olisi voitukaan suorittaa. Hallinto-oikeus voi päättäessään luvan antamisesta samalla määrätä, että luvan mukainen tutkimus saadaan tehdä muutoksenhausta huolimatta.

Hallinto-oikeus voi myös määrätä päätöksensä tehosteeksi lapsen huoltajalle erilaisia uhkia. Hallinto-oikeuden mahdollisesti antamasta luvasta huolimatta alaikäinen potilas voi kieltää vielä tutkimuksen tekemisen sairaalassa tai muussa terveydenhuollon yksikössä, mikäli lapsi on riittävän kypsä potilaslain mukaisesti päättämään omasta hoidostaan.

9 VÄLIAIKAINEN MÄÄRÄYS (LsL:n 83 §)

Kun huostaanottoa tai sijaishuoltoa koskeva asia on vireillä hakemuksen tai valituksen johdosta hallinto-oikeudessa tai korkeimmassa hallinto-oikeudessa voi tuomioistuin lastensuojelulain 83 §:n perusteella antaa väliaikaisen määräyksen lapsen olinpaikasta ja siitä, miten lapsen hoito ja kasvatusta on asian käsittelyn aikana järjestettävä.

Väliaikainen määräys voidaan antaa tuomioistuimen omasta aloitteesta tai lapsen taikka hänen vanhempiensa tai huoltajiensa vaatuksesta. Kunnan viranhaltija ei voi vaatia väliaikaista määräystä. Määräys

15.10.2020

voidaan antaa asianosaisia kuulematta, jos asiaa ei voida viivyttää. Väliaikainen määräys on voimassa, kunnes hallinto-oikeus antaa huostaanottoasiassa päätöksen, jollei määräystä sitä ennen peruuteta tai muuteta. Väliaikainen määräys raukeaa, jos sen aikana tehdään päätös lapsen kiireellisestä sijoituksesta. Päätöksestä on välittömästi ilmoitettava hallintotuomioistuimelle, jossa huostaanottoasia on vireillä.

Kun hallinto-oikeus on antanut väliaikaisen määräyksen, jonka mukaan lapsi on sijoitettu kodin ulkopuolelle, hän on LSL:n 49 §:n 1 momentin perusteella sijaishuollossa.

10 ASIAKASSUUNNITELMA (LSL:n 30 §)

Lastensuojelulain 30 §:n mukaan lastensuojelun asiakkaana olevalle lapselle on tehtävä asiakassuunnitelma. Asiakassuunnitelma on laadittava ja tarkistettava, ellei siihen ole ilmeistä estettä, yhteistyössä lapsen ja huoltajan sekä tarvittaessa lapsen muun laillisen edustajan, vanhemman, muun lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavan taikka lapselle läheisen henkilön sekä lapsen huoltoon keskeisesti osallistuvan tahon kanssa.

Asiakassuunnitelmaan on kirjattava ne olosuhteet ja asiat, joihin pyritään vaikuttamaan, lapsen ja hänen perheensä tuen tarve, palvelut ja muut tukitoimet, joilla tuen tarpeeseen pyritään vastaamaan sekä se arvioitu aika, jonka kuluessa tavoitteet pyritään toteuttamaan. Asiakassuunnitelmaan on kirjattava myös asianomaisten eriävät näkemykset tuen tarpeesta ja palvelujen sekä muiden tukitoimien järjestämisestä.

Huostaanotettua lasta koskeva asiakassuunnitelmaan kirjataan edellä mainitun lisäksi sijaishuollon tarkoitus ja tavoitteet, erityisen tuen ja avun järjestäminen lapselle, hänen vanhemmilleen, huoltajilleen tai muille lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaaville henkilöille. Suunnitelmaan on lisäksi kirjattava, miten toteutetaan lapsen yhteydenpito ja yhteistoiminta lapsen vanhempien ja muiden hänelle läheisten henkilöiden kanssa ja miten samalla otetaan huomioon lapsen edun mukaisella tavalla tavoite perheen jälleenyhdistämisestä.

Huostaanotetun lapsen vanhemmille on laadittava lisäksi vanhemmuuden tukemiseksi erillinen asiakassuunnitelma. Vanhemmuutta tukevaa erillistä asiakassuunnitelmaa ei tarvitse laatia, mikäli laatimista on pidettävä tarpeettomana. Suunnitelma on laadittava tarvittaessa yhteistyössä muun sosiaali- ja terveydenhuollon, kuten päihde- ja mielenterveydenhuollon kanssa.

15.10.2020

10.1 Hoito- ja kasvatussuunnitelma (LSL 30 a §)

Sijaishuoltopaikan tulee täydentää yhteistyössä lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän kanssa asiakassuunnitelmaa tarvittaessa erillisellä hoito- ja kasvatussuunnitelmalla. Jos lapselle ei ole aiemmin laadittu hoito- ja kasvatussuunnitelmaa, tulee se laatia viipymättä, jos lapseen on kohdistettu sijaishuollossa rajoituksia tai on todennäköistä, että lapseen tullaan kohdistamaan rajoituksia. Hoito- ja kasvatussuunnitelman tarkoituksena on havainnollistaa asiakassuunnitelmaan kirjatut tavoitteet ja kuvata yksityiskohtaisesti, miten lapsen tarpeisiin vastataan turvaten lapsen hyvä kohtelu.

Hoito- ja kasvatussuunnitelma on tehtävä yhdessä lapsen kanssa. Hoito- ja kasvatussuunnitelmaa varten on kuultava myös lapsen huoltajia, jollei se ole ilmeisen tarpeetonta tai mahdotonta. Hoito- ja kasvatussuunnitelma on toimitettava tiedoksi lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle.

Hoito- ja kasvatussuunnitelma konkretisoi asiakassuunnitelmaan kirjatut tavoitteet arkipäivän tavoitteiksi ja kuvaa yksityiskohtaisesti sen, miten lapsen tarpeisiin vastataan. Hoito- ja kasvatussuunnitelmassa on tärkeää huomioida lapsen vahvuudet sekä aikuisten välinen yhteistyö ja tavoitteiden toteutuminen.

Hoito- ja kasvatussuunnitelma on tärkeässä osassa lapsen kasvua ja sijoitusta ajatellen. Suunnitelman avulla voidaan seurata lapsen kehitystä ja muutoksia sijoituksen aikana. Hoito- ja kasvatussuunnitelma pitää sisällään mm. hoito- ja kasvatusten menetelmät, tavoitteet, päämäärät, välitavoitteiden arvioinnin, seuraavien välitavoitteiden asettaminen, lapsen oman tilanteen arvioinnin, vanhempien arvion lapsen tilanteen kehittymisestä, vanhemmuuden arvioinnin, verkoston arvioinnin lapsen tilanteesta sekä omaohjaajan arvion lapsen kehityksestä.

11 HUOSTAANOTETUN LAPSEN HUOLTO (LSL:n 45 §)

11.1 Sosiaali- ja terveyslautakunnan päätösvalta

15.10.2020

Kun lapsi on otettu huostaan, sosiaali- ja terveyslautakunnalla on oikeus huostaanoton tarkoituksen toteuttamiseksi päättää lastensuojelulain 45 §:n nojalla lapsen olinpaikasta sekä hoidosta, kasvatuksesta, valvonnasta ja muusta huolenpidosta ja näiden toteuttamiseksi tarpeellisesta opetuksesta ja terveydenhuollosta. Vaikka päätösvalta onkin uskottu lähes kaikilta osin sosiaali- ja terveyslautakunnalle, käytännössä lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle, on luonnollista, että kaikissa tilanteissa on pyrittävä hyvään yhteistoimintaan sekä lapsen että lapsen vanhemman ja hänen huoltajansa kanssa.

Ensisijaisesti päätettäessä lapsen välittömään hoitoon ja huoltoon liittyvistä asioista, esimerkiksi lapsen koulunkäynnistä, on otettava huomioon lapsen etu.

11.2 Lapsen huollosta päättäminen huostassapidon aikana (LSL:n 46 §)

Lapsen huostassapidon aikana vanhemmat voivat sopia lapsensa huollosta siten kuin lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetussa laissa säädetään. Myös tuomioistuin voi päättää huostassa olevan lapsen huollosta. Huostassa olevan lapsen asumisesta ei voida sopia eikä päättää, koska lapsen olinpaikan osalta päätösvalta on sosiaali- ja terveyslautakunnalla. Joissain tilanteissa lapsen asumisesta voidaan päättää ennakollisesti/ehdollisesti. Esim. jos lapsi on kotiutumassa toisen vanhemmat luokse, kun jolta hänet sijoitettiin.

Tuomioistuin voi päättää sijaishuollossa olevan lapsen edunvalvonnasta mm. taloudellisten asioiden hoidosta.

Jos huostassa olevan lapsen huolto on siirretty hänen vanhemmiltaan perhehoitajille, voi sosiaali- ja terveyslautakunta edelleen maksaa heille korvausta lapsen hoidosta ja tarvittaessa myös hoitopalkkiota.

Sosiaali- ja terveyslautakunnan tulee ennen lapsen huollon siirtoa sopia perhehoitajien kanssa heille maksettavasta korvauksesta ja palkkiosta sekä miten lapsen hoitoa ja kasvatusta muutoin tuetaan. Samalla on arvioitava, tulisiko lapselle määrätä erillinen edunvalvoja huolehtimaan tämän taloudellisten asioiden hoidosta.

Lisätietoja antavat juridisen tuen lakimiehet ja lastensuojelun sosiaalityön päällikkö sekä lastensuojelun sosiaalityön päällikkö

15.10.2020

sosiaali- ja terveystoimialan
toimialajohtaja

perhe- ja
sosiaalipalvelujen johtaja